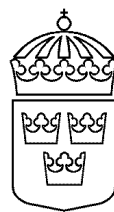

Riksdagens protokoll

2003/04:124

Fredagen den 28 maj

Kl. 09.00 – 12.48

Protokoll
2003/04:124

1 § Särskilt anordnad debatt om kärnkraften och koldioxidutsläppen

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Sedan 1997 finns det en bred politisk samsyn på energiområdet mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet i Sveriges riksdag. Det är en styrka för svensk energipolitik och utgör grunden för möjligheterna att skapa stabilitet och långsiktighet i en av våra största politiska frågor.

Energipolitiken vilar på fyra hörnstenar. Den första är en trygg och säker energiförsörjning. Den andra är att vi ska värna industrins konkurrenskraft. Den tredje är hänsynen till miljö, hälsa och klimat. Den fjärde är att energipolitiken ska bidra till att hålla hushållens kostnader för energi på en rimlig nivå.

Detta slogs fast senast i 2002 års proposition och energipolitiska beslut i riksdagen.

Vår samverkan om energipolitiken innebär också att vi socialdemokrater, vänsterpartister och centerpartister tar ett gemensamt ansvar när det gäller kärnkraften.

Snart har det gått 25 år sedan svenska folket röstade för en avveckling av kärnkraften. Det var ett viktigt vägval. Mödan och stegen skulle leda till de förnyelsebara energikällorna och en hållbar framtid. Men det var också en väg som innebar osäkerhet, ovisshet och oförutsägbarhet, inte minst för vårt energiintensiva näringsliv.

I 1997 års energipolitiska beslut avskaffades slutåret 2010. Det var ett uttryck för att vi anser att kärnkraften är nödvändig tills andra energikällor kan komma in i systemet i tillräcklig omfattning.

Mitt fokus när jag fick ansvaret för energifrågorna var att hitta en helhetslösning som ger långsiktighet och förutsägbarhet. För mig innebar det att industrin själv skulle ges möjlighet att vara med och utforma en planerad och ordnad utfasning av kärnkraften, samtidigt som annan, miljövänlig elproduktion tas i drift och elförsörjningen tryggas.

Bristen på långsiktighet och förutsägbarhet har varit ett grundläggande problem för industrin under lång tid. Hälften av vår elproduktion sker i kärnkraftverk som kommer att uppnå sin tekniska livslängd inom överskådlig tid. Kärnkraftverken i Sverige byggdes under en ganska kort period på 70- och 80-talet, och om ingenting görs ska alltså hälften av vår elproduktions kapacitet ersättas under en kort tidrymd.

Jag har nyligen fått en rapport från generaldirektör Bo Bylund, som är vår man i förhandlingarna med industrin. Tidsplanen som angav sista april som ett avställningsdatum har visat sig vara för snäv, och Bylund fortsätter sitt arbete med att nå en förhandlingslösning om omställningen av energisystemet som inkluderar den andra reaktorn i Barsebäck.

Förhandlingarna är en bred ansats för att göra avvecklingen av kärnkraften så smidig och effektiv som möjligt. Skulle det visa sig vara en oframkomlig väg kommer regeringen att gå vidare med hjälp av de politiska instrument som den breda politiska uppslutningen i riksdagen ställer till förfogande.

Jag vill här vara väldigt tydlig. Oavsett utgången av de fortsatta förhandlingarna kommer det att ske en omställning av energisystemet. Det här är kraftindustrins chans att påverka den omställningen. Omställningen är ingen förhandlingsfråga. Jag vet att jag i det här avseendet talar för alla de tre partier som genom det energisamarbete som etablerades 1997 står för långsiktigheten och stabiliteten i energipolitiken.

Kärnkraften ska avvecklas. Kärnkraft är inte en långsiktigt hållbar energikälla. Kärnkraften ger upphov till avfall som ska förvaras tryggt under många generationer. Vi har också kunnat se att den mänskliga faktorn till sist är avgörande för hur hög säkerhet vi kan uppnå. Det är skäl nog för att sikta mot bättre och mer långsiktigt hållbara energikällor.

Hälften av Sveriges el kommer, som sagt, i dag från kärnkraften. Det gör att vi är mycket exponerade för en enda energikälla och dessutom en så pass osäker sådan. En hållbar och långsiktig energipolitik innebär många och olika förnyelsebara energikällor. Den generation av politiker som vi tillhör måste ta ansvar för att till nästa generation lämna över ett energisystem som uppfyller de här kriterierna.

Herr talman! Inledningsvis talade jag om energipolitikens hörnstenar. En säker och trygg energiförsörjning är fundamental för vårt samhälles fortsatta utveckling. Det tror jag att vi kan enas om så långt, likaså att all energiproduktion påverkar miljön.

Dessa två enkla fakta leder ofrånkomligen till målkonflikter, som skulle finnas även om vi inte hade bestämt oss för att avveckla kärnkraften. Många politiker gör det lätt för sig och blundar för målkonflikterna. Vore det så att det fanns en snabb metod att uppnå ett energisystem baserat på miljövänlig, förnybar energi skulle vi givetvis redan ha uppnått en så viktig vision. Men det finns inga genvägar. På kort sikt måste vi acceptera lösningar som inte är perfekta i alla avseenden. Vår uppgift som politiker är att ta ställning och göra avvägningar mellan motstående intressen utifrån en långsiktig helhetssyn.

Herr talman! Folkpartiet är det enda parti som har uttalat sig klart och tydligt för en utbyggnad av kärnkraften i Sverige, tvärt emot vad partiet lovade i folkomröstningen. Genom den här strategin har Folkpartiet valt bort sina möjligheter att vara med och påverka den framtida energipolitiken.

I stället för att hålla fast vid en teknik som snart kommer att passera sitt bästföredatum har vi politiker en skyldighet att driva på och vidta aktiva åtgärder som stimulerar framåtsyftande satsningar. Tjernobyl och Three Mile Island har lärt oss att opinionen kan ändras snabbt om en olycka sker någonstans i världen. Skulle något liknande ske igen kommer medborgarna att ställa omedelbara krav på åtgärder också i Sverige. Ska

man i sådana lägen kunna hävda en ansvarsfull energipolitik gäller det att kunna visa att man har en trovärdig och långsiktig strategi för omställning av energisystemet.

Herr talman! Debatten här i dag har initierats av Folkpartiet för att diskutera kärnkraft och klimatproblem. Jag välkomnar Lars Leijonborgs intresse men ställer mig frågande inför den starka koppling han gör till kärnkraften som en långsiktig lösning.

Även om kärnkraftsproduktionen i världen fördubblas skulle mer än 85 % av världens energibehov tillgodoses av annat än kärnkraft. När det gäller klimatfrågorna är det globala problem vi pratar om, inte lokala.

Jag delar Lars Leijonborgs oro för klimatproblemen. Det är bland annat därför som vi infört elcertifikaten, som är ett system baserat på marknadsmekanismer och marknadslösningar för att öka andelen förnybar energi i Sverige. Vi arbetar med ett brett paket av åtgärder. Vi stöder introduktionen av ny energiteknik och vindkraft på marknaden och program för effektivare energianvändning. Men vad gör Folkpartiet?

Folkpartiet säger nej till många av de aktiva åtgärder för att lösa klimatproblemen som vi kan vidta i Sverige. I praktiken tycks alltså Folkpartiets intresse för klimatproblemen vara ganska svalt. Min förhoppning är att fler partier ska acceptera en ansvarsfull avveckling av kärnkraften och därmed närma sig energipolitikens mittfåra. Endast där går det att finna stabila riksdagsmajoriteter och en lösning där man långsiktigt tar ansvar för Sveriges och inte minst den svenska industrins behov av en långsiktig förutsägbar energiförsörjning. Det handlar om en energiförsörjning som går att väga in när man fattar långsiktiga investeringsbeslut, beslut som är så viktiga för vår tillväxt, för vår sysselsättning och för framtiden för det svenska välbefinnandet. En sådan lösning, en sådan stabilitet, försvåras eller kanske till och med omöjliggörs av den typ av partipolitisk utkantsdemonstration som jag är orolig för att vi håller på att få tillbaka i den svenska energipolitiken. Det vore till skada för den svenska industrins konkurrensförmåga, och det vore till skada för den långsiktiga miljöpolitiken i Sverige.

Anf. 2 PER BILL (m):

Herr talman! Att skapa ett riktigt bra företagsklimat med förutsägbara konkurrenskraftiga regler för företag och företagande är en viktig strategi för varje land och för varje regering som värnar om sysselsättning och välfärd.

Det handlar om en ständigt pågående process som syftar till att göra det bättre och lättare att driva företag i det egna landet. Åtminstone borde det vara på det viset. Ett bra företagsklimat är viktigt för alla branscher, men det är extra viktigt för branscher som tar investeringsbeslut för 10, 50 eller kanske till och med 100 år. Energibranschen är en sådan.

Den första delen av 1900-talet var en tid för att satsa på jobb och produktion i Sverige, mycket tack vare en kraftig utbyggnad av elproduktionen. Det började med utbyggnaden av vattenkraften och elnäten och fortsatte med utbyggnaden av kärnkraften.

”Tillväxt”, ”framtidsoptimism”, ”teknisk utveckling” var honnörsord. Välbefinnande, sysselsättning och välfärd ökade i snabb takt i Sverige, snabbare än på många andra ställen.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

Herr talman! Tyvärr hände något under 70-talet som innebar att denna utveckling bröts. Tillväxttakten minskade. Pessimisterna fick tolkningsföreträde. De tillväxtfientliga delarna inom arbetarrörelsen växte sig starka. Den tekniska utvecklingen stannade av, vilket fick till följd att vårt land växte långsammare än många övriga länder. Lite förenklat kan man säga att vi hade 75 år av klok energipolitik och sedan 25 år av osäkerhet och stagnation.

Herr talman! Tyvärr har de sista tio åren med den rödgröna koalitionen inte gjort saken bättre – tvärtom! Förtidsavvecklingen av Barsebäck 1 är en extrem politik där man förstör väl fungerande energiproduktion av rent politiska skäl.

Efter vinterns och vårens energisamtal ser vi med viss oro på en del tecken som tyder på att man nu vill forcera en politisk kärnkraftsavveckling genom att sätta en borte livslängd på 40 år för alla reaktorer som är byggda på 70-talet. Detta, herr talman, är en oklok politik som blir än mer oklok när man ser vad det får för effekter. Det betyder nämligen att hälften av våra kärnkraftsreaktorer ska avvecklas precis samtidigt som fyrttioåringarna efter ett långt och strävsamt arbetsliv ska gå i välförtjänt pension. Är det smart att precis samtidigt som fyrttioåringarna går i pension också förtidspensionera hälften av Sveriges kärnkraftsreaktorer?

Herr talman! Vi var skeptiska till Bo Bylund och hans samtal därför att vi såg att det här var ett försök att göra en tysk lösning. Tyskland är brunkolslandet nr 1 – eller möjligen är det Polen. Men de underhandskontakter vi har haft med Bylund och en artikel som han skrev i DN Debatt visar att det ändå finns en insikt hos Socialdemokraterna om att det finns målkonflikter i energipolitiken. En politisk kärnkraftsavveckling är i praktiken oförenlig med målen om att minska koldioxidutsläppen och säkerställa eltillgång till rimliga priser för konsumenter och för industrin.

Herr talman! Vi ser dock också andra tecken som kanske visar på att Socialdemokraterna ändå vill komma bort från årtalsexercisen. Och, herr talman, låt det vara klart i dag att vi moderater är öppna för att förhandla med regeringen och andra tillväxtorienterade partier om en klokare och betydligt bredare uppgörelse än den som ni nu har med två partier.

De nuvarande kärnkraftsreaktorerna bör avvecklas av ägarna när de inte längre är lönsamma och när de inte klarar uppsatta säkerhetskrav. Det handlar om en värdig pensionering av reaktorerna när de har tjänat ut sin tid. Vi moderater tycker vidare att det är viktigt att få goda villkor för investeringar i de befintliga reaktorerna, så att livslängden kan öka och effekten höjas. För detta krävs rimliga ekonomiska förutsättningar. Bland annat måste Sveriges unika effektskatt på kärnkraften tas bort.

Herr talman! Denna skatt hindrar goda investeringar i reaktorerna. Samtidigt håller jag med näringsministern om att vi behöver höja andelen förnybar energi i produktionen för att underlätta att vi får en bättre balans och inte bara har två typer av energi. Därför måste vi göra det möjligt för utbyggnad av till exempel naturgas.

Herr talman! Nog borde vi efter 30 års energipolitiska gräl kunna enas om en rimlig energipolitik för tillväxt, sysselsättning och välfärd, ett bra företagsklimat där förändringarna innebär att det blir bättre och bättre för industrin och samtidigt värna om en riktigt god miljö.

Herr talman! Jag kan instämma i allt det Per Bill sade om energipolitikens betydelse för ett bra företagsklimat, men jag ska säga att min grundläggande drivkraft i den här frågan är en helt annan. Det handlar om det vägval mänskligheten och inte minst Europa står inför just nu när det gäller vårt klimat.

Temperaturen på jorden ökade 0,6 grader under 1900-talet. Det kan tyckas vara väldigt lite, men effekterna blev stora. Glaciärerna smälter. Snötäcket, på de delar av jorden där det finns, ligger kortare tid. Skyfall-
en ökar. Öknarna breder ut sig. Och effekterna av den här klimatpåverkan, som 1900-talet förde med sig med 30 % större mängd koldioxid i atmosfären, kommer att accelerera. Temperaturhöjningen under de närmaste hundra åren kommer att bli ännu större och effekterna därmed också ännu större.

Det här är ett globalt problem, inte lokalt, sade näringsminister Leif Pagrotsky. *All business is local*, brukar man säga. Utsläppen är lokala, men effekterna är globala. Effekterna är globala, men ansvaret måste vi ta lokalt.

Det är en målkonflikt, som näringsministern sade. Vi ser den målkonflikten, men vi gör ett annat val än regeringen. Det är riktigt att det är en positionsförskjutning i förhållande till vår ställning 1980, för över 20 år sedan, i samband med folkomröstningen. Vi gör en annan vägning av kärnkraftens risker och koldioxidens risker nu. Det finns också mycket annat som har förändrats sedan 1980, till exempel bedömningen av kärnkraftens tekniska livslängd, ett begrepp som spelade en väldigt stor roll i Leif Pagrotskys inlägg. Bedömningen nu är ju att kärnkraften säkert och lönsamt kan användas betydligt längre än expertisen sade före folkomröstningen 1980.

Leif Pagrotsky har en egendomlig dubbelroll. Han representerar den i särklass största aktieägaren i banken Nordea. Nordea är huvudfinansiär i ett nybyggt kärnkraftverk, nämligen det nya i Finland som är större än alla kärnkraftverk som finns i Sverige. Där bedömer man att kärnkraften är lönsam och att det är en framtidssatsning.

Det är också den bedömning som svensk kärnkraftsindustri gör. Om de ökade krav på att begränsa koldioxidutsläppen som vi nu har i Europa och som många länder försöker leva upp till, men där Sverige går på tvärs, slår igenom och konsumtionen fortsätter att ha den utveckling den har haft de senaste åren kommer också ny kärnkraft att bli lönsam.

Jag har flera frågor till näringsministern. Hur känns det att gå till Margot Wallström som på alla sätt kämpar för att Europa ska ta sitt globala ansvar, begränsa koldioxidutsläppen och klimatpåverkan, och säga till henne att Sverige måste gå på tvärs, att vi nu vill nystarta ett oljekraftverk i Stenungsund som bara detta enda verk ökar Sveriges koldioxidutsläpp med 5 %, att vi planerar ett gaskraftverk i Malmö som ökar det ytterligare och att vi också planerar att använda oljekraftverket i Karlshamn ytterligare vilket ännu mer kommer att se till att Sverige går på tvärs mot denna globala satsning på att minska klimatpåverkan? Hur känns det?

Det nya i statsrådets anförande var ett kraftfullt maktspråk mot branschen. Man har lockat med att köpa sig fram till en snabbavveckling av kärnkraften, men branschen ser naturligtvis det okloka i det. Nu påpekar

man: Om ni inte låter er köpas så har vi en riksdagsmajoritet som kan köra över er.

Mina frågor till Leif Pagrotsky är alltså: Hur känns det att vara ansvarig för en politik där Sverige sviker sitt globala ansvar för klimatpolitiken? Vad är det som gör att det Nordea stöder i Finland är så totalt fel i Sverige?

(Applåder)

Anf. 4 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Om Banverkets chef Bo Bylund kom till ett väl fungerande företag i min hemkommun Gnosjö och sade att det skulle läggas ned skulle väl ägaren bli minst sagt förvånad? Ännu mer obegripligt skulle det bli om ägaren fick veta att nedläggningen av hans fabrik skulle medföra att utsläppen av koldioxid i Sverige skulle öka. Ändå är det just ett sådant uppdrag som Bo Bylund har fått av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Min och Kristdemokraternas åsikt är att det kommer att bli orimliga konsekvenser för miljön av en nedläggning nu. Det kommer också att bli orimligt dyrt för folkhushållet att avveckla kärnkraften i förtid, alltså innan våra myndigheter bedömer att säkerheten inte är fullgod eller företagen anser att de inte är lönsamma att drivas vidare.

I dag är det precis som vi har hört kärnkraften och vattenkraften som står för största delen, ungefär lika delar, av Sveriges energiförsörjning. Varken vattenkraften eller kärnkraften ger några koldioxidutsläpp, vilket är gynnsamt i en tid när vi ser att koldioxid och utsläpp av andra växthusgaser utgör ett stort hot mot klimatet på vårt jordklot. En del forskare vill hävda att växthuseffekten redan resulterar i skyfall, stormar, värmevågor och ett mycket instabilt klimat. Vi vet inte än om de senaste skyfallen över ön Hispaniola är orsakade av växthuseffekten. De orsakade i alla fall att tusentals människor fick sätta livet till. Vi ser en rad liknande exempel varje år. I det läget driver regeringen och de energipolitiska stödpartierna Bo Bylund, som till vardags för övrigt är tunnelbyggare i Hallandsåsen, framför sig i ett projekt där ingen ännu kan se ljuset i tunneln.

Herr talman! Vi kristdemokrater har den bestämda uppfattningen att Sverige inte kan avveckla kärnkraften när man inte förmår att ersätta den med förnybara energislag. Dit ska vi sträva. Vi underskattade problemen att nå dit när vi deltog i folkomröstningen 1980. Då skanderade vi också: Vad ska väck? Barsebäck! Vad ska in? Sol och vind!

Det har gått ett kvarts sekel sedan dess. Vinden svarar för en försumbar del av Sveriges energiproduktion. Solen värmer oss alla, särskilt i dag, men vi förmår inte utnyttja det i någon större utsträckning för elproduktion annat än indirekt via vattenkraften. Vad skulle då hända vid den förtida avveckling som Bo Bylund har att staka ut?

Trots de stora subventionerna kan de förnybara energikällorna inte stå på egna ben. Det realistiska att ersätta kärnkraften med är att bygga kraftvärmeverk i minst samma storlek som det nybyggda Ryaverket i Göteborg. Men det skulle behövas minst 50 sådana naturgasdrivna kraftvärmeverk för att ersätta kärnkraften. Då skulle koldioxidutsläppen bli större än de 20 miljoner ton per år som de 500 största industrierna i vårt land spyr ut. Det skulle vara ekonomiskt mycket kostsamt, men det

skulle framför allt miljömässigt vara helt oacceptabelt. För oss kristdemokrater är det inte ett alternativ. Om ministern tar växthuseffekten på allvar är en stängning av fungerande och säker elproduktion en orimlig väg att gå.

Näringsministern talar i sitt första inlägg om vikten av trygghet, stabilitet och långsiktighet i energipolitiken. Gärna det, för det har varit en bristvara hittills. Det är just det som efterfrågas i varje energisammanhang som jag befinner mig i, långsiktighet och breda uppgörelser och överenskommelser. Det är ju bara så man kan få den stabilitet som är önskvärd från alla håll.

En sådan bred samling kan inte uppnås kring en politik vars främsta syfte är att spä på koldioxidutsläppen och stänga av fungerande elfabriker. Det krävs breda uppgörelser, stabila över regeringsskiften, för att skapa den långsiktighet som ger både miljön och tillväxten en chans.

Därför borde dagens debatt resultera i en nationell samling. Lägg ned Bylunds verksamhet! Förflytta inte viktiga beslut från folkvalda till förhandlare och branschaktörer! Det är att krypa undan ansvar.

Det är dags – för svenska folkets skull, för hushållens skull, för företagens skull och för energibranschens skull – att bryta det politiska dödläget. Jag föreslår en energipakt för miljö och tillväxt. Visst finns målkonflikten där, men jag vill ha en energipakt där vi har miljön i fokus för lösningarna men också garanterar tillgången till trygg elförsörjning till rimliga priser till hushåll och näringsliv och där vi fattar långsiktiga beslut som ger förutsättningar för näringslivet, också för den elberoende basindustrin, så att man kan stanna kvar i landet och trygga jobben.

Är näringsministern beredd att ta initiativ till en bredare samling kring energipolitiken?
(Applåder)

Anf. 5 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Energipolitikens stora utmaning är att skapa ett robust, långsiktigt hållbart och effektivt energisystem där fossila bränslen och uran sakta men säkert utmönstras ur energikorgen. I denna korg ska det finnas många olika energislag som kompletterar varandra och som inte leder till stora miljökostnader för kommande generationer.

Sverige har antagit denna utmaning. Det politiska systemet har, trots att svårigheterna ibland synes oöverstigliga, bestämt sig för en mycket radikal omställning av energisystemet. Det vore naturligtvis väldigt bra om denna omställning kunde göras tillsammans med bland annat kraftindustrin.

Genom att använda den omreglerade elmarknaden som verktyg för ett effektivare elproduktionssystem har vi fått till stånd balans mellan tillgång och efterfrågan. Råelpriset i Sverige är fortfarande för lågt för att skapa intresse för stora nyinvesteringar, men genom förändring av den så kallade kraftvärmeskatten och introduktion av elcertifikatssystemet har intresset för nyinvestering i kraftvärme, skogsindustrins bioanläggningar och vindkraften ökat ganska rejält.

Det finns de som anser att denna inriktning av energipolitiken är grovt felaktig och helt onödig. Vi har ju kärnkraft som kan lokaliseras till ett fåtal platser och producera precis så mycket el som vi behöver. Varför då krångla med vindkraftverk som skymmer sikten i semesterparadisen

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

på Öland, Gotland och västkusten? Varför krångla med elcertifikat? Varför satsa pengar på forskning i ny energiteknik och solceller?

Herr talman! Det självklara svaret är förstås att även uranbaserad kärnkraft är en ändlig resurs, att kärnkraften stoppar utvecklingen av nya energikällor och att för stort beroende av just kärnkraftsel ger oss osäkerheter i elförsörjningen. Vi vill inte hamna i en situation där vi beroende på en kärnkraftsolycka någonstans i världen eller därför att våra egna reaktorer blivit för gamla och osäkra och måste genomgå stora reparationer tvingas snabbstänga flera reaktorer ungefär samtidigt.

Herr talman! Folkpartiet erbjuder kärnkraft för att minska koldioxidutsläppen. Det finns emellertid mycket bättre lösningar. Faktiskt ska vi nästa år få i gång ett system för utsläpp av koldioxid som kommer att bestämma hur mycket koldioxid som maximalt får släppas ut från de industrier och anläggningar som ingår i det europeiska handelssystemet.

Ska industri- och energianläggningar som använder fossila bränslen nyetableras måste de först köpa utsläppsrätter från någon annan deltagare i systemet. Detta innebär att koldioxidutsläppen inte kan öka sett till EU-nivå. Genom politiska beslut kan man emellertid bestämma sig för att minska på den mängd koldioxid som får släppas ut.

Handelssystemet för koldioxid är ett genialt och effektivt sätt att stoppa ökningen av koldioxid och minska användningen av fossila bränslen. Konkurrensneutraliteten mellan olika länders industri upprätthålls, vilket är den andra viktiga positiva följden.

Jag tror att samarbete i Europa och mellan Europa och Ryssland är ett effektivare medel mot koldioxidutsläpp än att åter påbörja byggnationer av nya kärnkraftverk.

Herr talman! Folkpartiets nonchalanta inställning till kärnkraftens risker kombinerad med samma partis ointresse för att minska användningen av fossila bränslen skulle kunna vara ett hot mot den miljömässigt och samhällsekonomiskt nödvändiga energiomställningen. Det är därför gott att veta att bakom den extrema folkpartistiska energipolitiken står Folkpartiet allena.

Anf. 6 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Energiomställningen ska fullföljas. Det pågår just nu diskussioner mellan statens förhandlare och industrin. Det är en möjlighet, en option, för industrin att vara med. Tar man inte den, vill även jag härifrån denna talarstol deklarerat, ställs energisystemet om trots att vi möjligen inte når någon överenskommelse.

Överenskommelsen mellan regeringspartiet Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet, som nu har varat ett stort antal år, står däremot fast. Och varför det? Jo, därför att vi vill skapa en helhetslösning vad gäller energiområdet där vi ger långsiktiga och stabila spelregler för alla – för producenter men också för oss konsumenter.

Vi må vara en stor producent eller en liten konsument, men vi vill alla ha stabila och långsiktiga spelregler – detta därför att de investeringar som görs i energisystem i hemmen och hushållen men också inom industrin är gigantiska och långsiktiga, och då är det samhällets uppgift att se till att spelreglerna på planen blir långsiktiga och stabila.

Vi vill alltså se till att vi får trygga och säkra system, att hushållen såväl som industrin får tillgång till den energi som man behöver, men självklart också att vi värnar miljön, hälsan och klimatet.

I det sammanhanget skulle jag särskilt vilja peka på att den bästa kilowattimmen är den som inte används. Det finns utomordentliga möjligheter, herr talman, att effektivisera användningen av den energi som vi använder. Det finns utomordentliga möjligheter att spara på energiområdet. Gör vi det sparar vi också på vår gemensamma miljö.

Låt mig i sammanhanget också påpeka att Sverige är det mest elberoende landet i världen. Rimligen borde vi ta oss samman och utnyttja de möjligheter som detta faktum ger.

Herr talman! Något ord vill jag säga om kärnkraften. Den omställning som vi är överens om inkluderar en omställning från de storskaliga men också sårbara system som vi har byggt upp i det här landet. En stor del av det här systemet består av den ändliga kärnkraften. Låt oss en gång för alla vara överens om och slå fast att kärnkraften är en ändlig energikälla. Den kan därtill vara ytterst skadlig för vår hälsa och på ett mycket påtagligt sätt påverka miljön i en stor omgivning om någonting händer.

Vi tycker att vi måste ställa om detta system till ett system som blir mindre miljöpåverkande, mindre miljöförstörande och som därtill minimerar riskerna för miljö, hälsa och klimat.

Vad är det då vi har att erbjuda? Jag vill bara nämna tre av det batteri av saker som ny teknik kan bjuda.

En resurs som är dåligt utnyttjad så här långt i Sverige är vindkraften. En annan resurs är biobränslena och en tredje är solenergin. Vi har många projekt på gång i vårt land på de här tre områdena, för att bara nämna dem. Jag är övertygad om att vi inom närtid kommer att kommersialisera dem inom vårt land, till gagn för vår industri, förutom att det blir till gagn för vår miljö.

Ett instrument som i det här sammanhanget är viktigt är introduktionen av det elcertifikatssystem som vi har beslutat om i den här kammaren.

Allra sist en uppmaning till Folkpartiet. Ni är inte trovärdiga med ert älskande av kärnkraften. Kärnkraften är ändlig. Den kan vara hälsovådlig. Den kan vara starkt miljöpåverkande. Ta er samman! Anslut er till en förnuftig energiomställning!
(Applåder)

Anf. 7 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Sverige har mest kärnkraft per capita i världen. Frankrike kommer strax efter, och sedan kommer ingenting. Men Sverige har mest kärnkraft per capita i världen, 7 000–8 000 kilowattimmar per person. Det tycker Folkpartiet är för lite.

Folkpartiets ledning är, som vi alla vet, flitiga läsare av opinionsundersökningar. Sådana uppges visa att svenska folket nu gillar kärnkraft. Det är, tror jag, just därför Folkpartiet har begärt denna debatt. Man tror att det finns en opinion att fria till. I alla fall är Folkpartiets kampanj för kärnkraften inte grundad på någon analys av kärnkraften i verkligheten.

Faktabasen för denna kampanj är vad Folkpartiet kallar för en rapport. Den finns på deras hemsida. Läs den! Det är fort gjort. Den består av drygt tre sidor text utan en enda källhänvisning, men desto fler recirkulerade påståenden. Till exempel: ”Sveriges riksdag har antagit minst

fyra beslut som är oförenliga: 1) kärnkraften skall avvecklas, 2) de orörda älvorna får inte byggas ut, 3) koldioxidutsläppen skall begränsas och 4) den ekonomiska tillväxten i Sverige skall öka.”

Alla dessa beslut fattades senast 1988. Vad har hänt sedan dess? Älvarna är orörda, koldioxidutsläppen har minskat väsentligt, den ekonomiska tillväxten har varit avsevärd och en reaktor är avvecklad. Besluten var alltså inte oförenliga.

Industrins lobbyister sade då att besluten var oförenliga. Folket kanske tror att de är oförenliga eftersom alla säger så. Ni i Folkpartiet vet att det inte är sant. Men ni säger det ändå.

Folkpartiet anser att valet står mellan kärnkraft och fossil kraft. Varför då? Enligt rapporten på grund av att den tekniska utvecklingen inte på något avgörande sätt lett till att elproduktion i dag kan ske med sol eller vind i någon större skala. Vad är då stor skala?

I Tyskland producerar vindkraften i dag 23–24 terawattimmar per år. Barsebäck 2 producerade två terawattimmar förra året och fyra terawattimmar ett bra år. Den tyska vindkraften motsvarar i alla fall sex barsebäcksreaktorer.

Tyskland är mindre till ytan än Sverige, och eftersom det är mycket mer tätbefolkat är det svårare att finna bra vindlägen. Dessutom blåser det mindre i Tyskland än i Sverige. Trots detta har Tyskland 50 gånger fler vindkraftverk än Sverige. Folkpartiets Sverige har inte ens år 2025 hunnit i fatt Tysklands vindkraft 2004.

Folkpartiet må ogilla vindkraft, men den finns. Folkpartiet må också ogilla biobränslen, men faktum är att de finns och kan användas för att producera el.

År 2002 fick vi sex terawattimmar el från biobränslen, motsvarande en medelstor reaktor. Det skulle kunna vara mycket mer om det fanns en marknad. Men den marknaden finns inte eftersom världens största kärnkraftsprogram står i vägen.

Det tredje koldioxidfria alternativet till kärnkraft är att spara el. Det kan inte vara helt omöjligt eftersom det händer. Sedan toppåret 2001 har elförbrukningen minskat med sex terawattimmar, en medelstor reaktor. Men det året hade Sverige 2,6 gånger högre elförbrukning än resten av EU:s 15 medlemsländer. Det berodde inte på att vi har industri, för det har de i de andra länderna också. Dessutom står industrin inte för mer än en tredjedel av elförbrukningen.

Den höga svenska elförbrukningen beror inte heller på att det är kallt i Sverige. I andra länder använder man inte el för att värma upp hus i tillnärmelsevis samma utsträckning som här. Det är heller inte så stor skillnad mellan uppvärmningsbehovet i Stockholm eller Göteborg och Berlin eller Liverpool. Det som utmärker Sverige är slöseri med el. Det går alltså utmärkt att avveckla kärnkraft utan att öka koldioxidutsläppen.

I andra länder är elproduktionen en stor källa till koldioxid. Så är det inte i Sverige, och så ska det inte bli. Jag förutsätter att regeringen kommer att stoppa Vattenfalls planer på att köra i gång oljekraftverket i Stenungsund och att spelreglerna utformas så att fossil gaskraft inte kommer att konkurrera ut biobränslen.

Om man vill minska koldioxidutsläppen måste man däremot se till andra områden. Om Folkpartiet vore seriöst skulle man inte bara tala om hotet mot klimatet när det handlar om kärnkraft. Men ni har antagligen

inte läst några opinionsundersökningar som säger att folk vill ha fler hastighetskontroller på vägarna eller högre bensinpriser. Inte heller har vi hört något om hur ni tycker att industrin eller jordbruket ska minska sina utsläpp. Det finns inga snabba opinionspoäng där heller.

Det är inte heller säkert att ni kommer att vinna poäng på att kräva mer kärnkraft. Opinionsundersökningar är vanskliga att tyda. Men nog ska ni bli ihågkomna för att kräva ännu mer kärnkraft i världens kärnkraftstättaste land.

(Applåder)

Anf. 8 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Så länge jag har sysslat med politik och varit politiskt aktiv har frågan om kärnkraften och energipolitiken varit en starkt känsloladdad fråga, en starkt politiserad fråga, med uppskruvade känslor, starkt engagemang, hårda motsättningar och konflikter i denna kammare.

Första valrörelsen jag deltog aktivt i var 1976. Kärnkraften stod i centrum. De borgerliga vann valet. Det stundade regeringsförhandlingar. Frågan om kärnkraften var olöst. Jag gissar att många av oss har läst den fantastiska boken om hur koalitionsförhandlingen gick till, skriven av Kai Hammerich, *Kompromissernas koalition*. Läs den en gång till, ni som har läst den. Läs den, ni som inte har läst den. Den är en påminnelse om vilken oreda som den här frågan kan ställa till med i politiken när olyckan är framme. Påminn er hur Lars Leijonborgs företrädare stod framför spegeln och övade raseriutbrott. Han hade märkt att högerledaren fick utdelning på sina raseriutbrott inför förhandlingsledaren – Centerledaren. Allt detta handlade om denna fråga. Fyra regeringar på sex år när man fick chansen efter 44 år. Viljan att hålla ihop var så otroligt stark, men det här var ändå starkare. Det här är för mig bilden av vilken oreda denna fråga kan ställa till med, vilken oreda den kan ställa till med för industrin, som är så viktig för Sverige, för tillväxten och jobben.

Vi har en möjlighet, en chans, att göra upp frågan över blockgränserna, över gränsen gentemot näringslivet, kraftindustrin och den energikrävande industrin på ett sätt som säkerställer långsiktighet och förutsägbarhet. Det förutsätter att man är beredd att kompromissa. Om alla ska få allt går det inte att komma samman. Då fortsätter var och en att sitta på sin kant. Det förutsätter kompromissvilja hos alla oss som prioriterar långsiktighet, förutsägbarhet, ordning och reda i denna för Sveriges folk, för Sveriges miljö, för Sveriges näringsliv, så viktiga fråga.

Jag är glad över att vi har kommit långt i frågan. Men vi är inte framme, och vi är inte i mål. Jag har hört flera talare i dag beskriva hur man bejakar synsättet att vi behöver kompromisser och samsyn. Någon uttryckte det som jag tycker är naturligtast, nämligen att om man ska ha en bred kompromiss som står sig måste den ligga någonstans i mitten. Den måste vara förankrad på båda sidor om den politiska blockgränsen, men den måste också innehålla stöd från människor som är oroliga för kärnkraftens risker och också ha respekt och uppslutning från dem som är oroliga för det omvända, att energipolitiska problem leder till arbetslöshet och omöjlighet att investera och så vidare. Kan man samla de olika intressena kring någon kompromiss är otroligt mycket vunnet för Sveriges framtid.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

Moderaterna och Kristdemokraterna har i dag gett uttryck för, på ett sätt som jag inte hört förut, en syn som låter ganska likt detta, även om den, åtminstone för Kristdemokraterna, var kombinerad med en aggressivitet och kompromisslöshet i sakfrågan. Man gjuter fast plintar långt ned i marken kring den egna politiken samtidigt som man säger att det kräver kompromissande kring en politik som utformas av ett litet parti som vinglar kring 4-procentsgränsen. Det är ett kompromissande i ordets verkliga mening som vi måste ha. Vi måste ge och ta och ge upp en del gamla egna käpphästar. Det är min mening.

Därför vill jag gärna få ett klarläggande från Moderaterna och Kristdemokraterna. Vad tycker ni om Folkpartiets förslag att bygga ut kärnkraften? Tar ni avstånd från det förslaget eller har ni ungefär samma syn som Folkpartiet? Det är oerhört viktigt att förstå för den kommande diskussionen om fortsatt samarbete.

Jag skulle också vilja prata en del om koldioxidutsläppen och klimatfrågorna. Men jag får spara en del av det till min nästa replik. Jag vill bara kort säga att Sverige inte har något att skämmas för i klimatpolitiken. Margot Wallström behöver inte skämmas för Sveriges utveckling. Sedan 1990 har vi minskat våra utsläpp av växthusgaser med 3 %, trots en mycket kraftig ökning av produktionen och levnadsstandarden i Sverige. Jag ska återkomma mer till det om en stund.

Anf. 9 PER BILL (m):

Herr talman! Vi har en chans i dag att antingen bedriva en konstruktiv debatt eller ännu ett verbalt råkurr där vi gjuter fast oss i marken och håller våra positioner och håller garden högt. Det här är en för viktig fråga för ännu ett verbalt råkurr.

Det är möjligt att jag lyssnar på debatten med utgångspunkt i den optimist jag är. Det finns fyra ståndpunkter representerade. Den första handlar om att stänga allt bums eller åtminstone så fort det bara går. Den andra modellen är den tyska modellen – den jag har kallat förtidspensionering. Den tredje är den där jag och Kristdemokraterna tydligt har sagt att vi ska använda gjorda investeringar och se till att reaktorerna får fasas ut i den takt som de kan med tanke på investeringar och med tuffa krav på säkerhet. Sedan är det den fjärde lösningen, som näringsministern var intresserad av att höra Moderaternas ståndpunkt om, nämligen att bygga nytt.

Det är en orealistisk ståndpunkt. Det är ekonomiskt inte lönsamt. Framför allt, vilket är en del av ekonomin, är de politiska riskerna att bygga kärnkraft i Sverige helt oacceptabelt höga. De som är aktörer i Europa är paneuropeiska. Om de vill bygga ett kärnkraftverk kommer de inte att göra det i Sverige där det finns ganska många partier som vill avveckla kärnkraften. Investeringarna kommer att göras i länder där det finns en mer politiskt positiv inställning till kärnkraften.

Folkpartiets linje kommer inte att bli realistisk förrän Socialdemokraterna byter ståndpunkt i frågan. Då skulle den politiska risken minska så pass mycket att det möjligtvis skulle vara ekonomiskt lönsamt. Men det är många som säger att det inte är ekonomiskt lönsamt även om de politiska riskerna tas bort. Jag överlåter till industrin att bestämma vad som är ekonomiskt eller inte ekonomiskt.

Lennart Beijer kallade – ja, man kanske inte ska kalla den för linje 2 – den tyska modellen, förtidspensioneringen, för en mycket radikal energiomställning. När jag satte mig och tittade på kärnkraftverken och såg när de i tiden ska läggas ned – deras livslängd är satt till 40 år lär det vara sagt i förhandlingarna – kommer det att vara precis i tiden när vi går från att vara 3 ½ miljoner människor som antingen är under 20 år eller över 65 år, det vill säga som inte är i arbetskraften, till drygt 4 ½ miljoner. Precis när vi ska pensionera fyrtiootalisterna ska vi stänga sex stycken reaktorer byggda på 70-talet.

Herr talman! Är det verkligen klokt?

Anf. 10 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det har sagts att det går att avveckla kärnkraften utan att öka koldioxidutsläppen, att det finns bättre lösningar. Motfrågan blir: Men varför gör ni inte det då? Ingegerd Saarinen och Leif Pagrotsky har sagt att sedan 1988–1990 har koldioxidutsläppen minskat något. Ja, men nu ökar de. Varför ökar de?

Ingegerd Saarinen säger: Jag förutsätter att regeringen inte ger tillstånd till det nya oljekraftverket i Stenungsund. Leif Pagrotsky tiger. Vad kommer ni att säga om gaskraftverket i Malmö? Vad säger ni om den ökade användningen av Karlshamnsverket? Det är ju detta som är realiteterna, och Leif Pagrotsky har inte tid i sitt andra inlägg att tala om klimatproblemen. Men det som är den stora utmaningen är ju att ta vårt globala ansvar.

Det sades här att Sverige är det land som använder mest kärnkraft per capita. Ja, men av Europas länder är vi mycket riktigt också det land som för närvarande släpper ut minst koldioxid per capita för energiproduktion. Men det är tydligen för lite för Miljöpartiet, för i praktiken medverkar Miljöpartiet till att kraftigt öka den andelen.

Skulle all kärnkraft läggas ned, vilket är Miljöpartiets ståndpunkt och vilket man vill driva igenom så snabbt som möjligt, då skulle den realistiska och sannolika effekten bli att koldioxidutsläppen från Sverige ökar med 50 %.

Sverige har ingenting att skämmas för, säger Leif Pagrotsky. Men visst har vi det. Det är ju hur pinsamt som helst att vi mitt i Kyotoprocessen inte hör till dem som hjälper till utan bromsar och måste skicka in till kommissionen i Bryssel att, tyvärr, vi klarar inte den kollektiva ansatsen utan vi måste öka våra utsläpp. Det är klart att vi ska skämmas. Det är klart att det är pinsamt.

Folkpartiet har gjort mycket för att minska koldioxidutsläppen. Vi var i hög grad pådrivare för systemet med utsläppsrätter i Europa, och vi vill gå tuffare fram i Europa. Vi har ju kämpat tillsammans med Margot Wallström för överstatliga beslut i EU för att också få miljöavgifter på den typen av utsläpp. Vi har också agerat till exempel för att med avgifter få ned jordbrukets miljöskadliga utsläpp – det ställdes en fråga om det här – så det är vi naturligtvis redo till. Vi är också mycket intresserade av att få fram förnybar energi som bioenergi, som jag tycker att man i större utsträckning kan räkna som förnybar. Vi är naturligtvis positiva till en effektivare energianvändning med vindkraft, motkraft och så vidare.

Men det är också en skyldighet när man agerar på europeiskt plan för att minska koldioxidutsläppen att svara på frågan vad vi ska ha i stället.

Då är sanningen att utan att vara beredda att använda kärnkraften längre än vad vi har tänkt oss kommer den ekvationen inte att fungera, och då har man inget bra svar.

Hittills tycker jag att det bestående intrycket av den här debatten är att de som vill snabbavveckla kärnkraften inte har några svar på vad som ska komma i stället, utom ökade koldioxidutsläpp.

(Applåder)

Anf. 11 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag tror att det mest frekventa ordet i talarstolen i dag har varit "långsiktigt". Jag tror att alla har haft det ordet med i sina anföranden. Då är frågan: Har den förda energipolitiken varit långsiktig? Därom har vi tydligen olika uppfattningar. Mitt svar är nej.

Energipolitiken har varit ett enda hattande. Det senaste exemplet är kraftvärmen, som ju länge har straffbeskattats. Detta upphävdes vid nyår, men några månader senare kom ett förslag med fördelning till utsläppsrätter som missgynnar kraftvärmen. Det har varit långbänkar. Det har varit snabba skatteförändringar. Detta tillsammans med årtalsexercisen kring kärnkraftens avveckling har skapat osäkerhet och omöjliggjort långsiktiga investeringar från såväl näringsliv som energibransch. Detta är olyckligt.

Kan det bli mer långsiktigt? Ja, jag tycker att dagens debatt har öppnat upp för det. Jag tror att det finns en hyfsat stor samsyn i svensk energipolitik i dag. Låt mig ta några av de punkter som jag tror att en majoritet av partierna är överens om.

1. Kärnkraften kan inte snabbavvecklas utan att det får negativa klimatkonsekvenser. Till och med Miljöpartiet sade på sin kongress att den inte går att snabbavveckla.
2. Naturgas kan ersätta kolkraft och oljekraft, men naturgas ska inte i första hand ersätta kärnkraften. Då kommer koldioxidutsläppen att öka markant.
3. Vi vill inte ersätta kärnkraften med kol- eller oljeimport. Det vore det absolut sämsta alternativet. Det tror jag att alla tycker.
4. Det är orimligt att svensk kärnkraft ska ersättas med kärnkraftsimport från annat land.
5. Vi kan spara en del energi i vårt land, framför allt på uppvärmningen.
6. Vi klarar inte i dag att ersätta kärnkraften med förnybar energi, men vi vill sträva åt det hållet.

Det här tror jag att vi är tämligen överens om oss, många av oss, inte alla. Ändå riskerar vi att få någonting som ingen av oss vill ha, nämligen en förtida avveckling, kol- och oljeimport, naturgas som ersätter kärnkraft och därmed ökar klimatutsläppen. Att bygga nya kärnkraftverk är inte vår politik, som svar på frågan.

Med den här breda samsynen i botten, och med tre partier här i dag som inte är med i nuvarande överenskommelse men som har öppnat upp för samtal, tycker jag att min förfrågan till näringsministern om en energipakt för miljö och tillväxt är berättigad och kräver ett lite mer konkret

svar än det jag hittills har fått. Det är ganska uppenbart, tycker jag, att de partier som samarbetar i dag kring energifrågorna inte är alldeles bekväma med den nuvarande situationen. Det finns politiska låsningar, och i dag är det dags att ta fram nyckeln och låsa upp dem.

Tänk om den här riksdagsdebatten för en gångs skull kan bli något mer än bråkig retorik. Tänk om den i stället skulle kunna vara början på en konstruktiv dialog – en dialog som synliggör alla alternativen, en dialog som tänker långsiktig nyproduktion med miljöhänsyn och ekonomi, en dialog som siktar på att vi blir nettoexportörer till Europa i stället för att, som vi har varit de senaste åren, vara nettoimportör av kol- och oljeeldad kraft eller kärnkraft.

Låt oss ge koldioxidfri el till ett kolsött Europa. Låt oss bryta upp låsningarna. Det är näringslivsministern som har nyckeln.
(Applåder)

Anf. 12 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Det sista som Maria Larsson var inne på, en energipakt för miljö och utveckling, låter väldigt intressant. Jag må säga att jag inte tror att något av de tre partier som står bakom energipolitiken i dag tycker illa om det sättet att uttrycka sig, tvärtom. Vi vill ha med flera som vill jobba åt det här hållet.

Det finns fortfarande antagligen en och annan sak som skiljer, men hursomhelst är det bra att vi närmar oss varandra, och det är bra att kd ändå vill diskutera i de banorna.

Jag nämnde utsläppshandeln förut, och någon annan har också gjort det. Det är ju faktiskt så, vill jag säga till Lars Leijonborg, att det här systemet, som vi och övriga Europa är väldigt inställda på att införa, stoppar koldioxidutsläppens ökning. Vi får alltså en balanserad situation där alla som vill börja producera och släppa ut koldioxid måste köpa rättigheter från systemet. Vi har alltså fått stopp för den ökning av CO₂ i den handlande sektorn som hela tiden pågår och i stället kunnat börja diskutera hur vi minskar den här andelen. Det gör att det inte går att säga att vi får ökade koldioxidutsläpp ifall man påbörjar en utfasning av våra elva ytterligare reaktorer, för vi måste klara de problemen på annat sätt.

Jag vet att Folkpartiet har varit negativt till certifikaten. Men då måste man väl nu i alla fall, efter något år, erkänna att certifikatssystemet gynnar biobränslen, vindkraft med mera och trycker undan de fossila bränslena. Det vore bra om nu Folkpartiet ändå kan säga att det här fungerar bra och att det är ett system som vi ska utveckla och se till att fler länder ställer upp bakom. Norge är ju på väg, men det behövs ännu fler länder för att ytterligare stärka certifikatssystemet. Det vore naturligtvis jättebra om Folkpartiet och Kristdemokraterna nu anammande detta.

En fråga som ibland kommer upp och som jag ändå vill ha en lösning på, för den ingår väldigt mycket i energipolitiken, är att en del partier, kanske framför allt Folkpartiet, brukar säga att vi måste sälja ut det statliga bolaget Vattenfall. På något lustigt sätt som inte jag har förstått skulle det vara bra för både energiomställning och företagande i vårt land. Då skulle jag ändå vilja ställa frågan, om Lars Leijonborg har möjlighet att svara: Vem tror Folkpartiet kommer att köpa det statliga bolaget Vattenfall?

Om man tror att det inte är vilket litet bolag som helst och att det inte heller blir någon direkt folkaktie utan att det måste vara några andra stora spelare som går in på marknaden undrar man: Skulle ett köp av Vattenfall från något av de konkurrerande bolagen på något sätt förbättra konkurrensen på elmarknaden? Är det inte i stället stor risk att vi får just det här stora tyska eller franska bolaget som också kommer att behärska den svenska elmarknaden? Det vore mycket intressant att få svar från Lars Leijonborg.

Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Nyckelord för min del i det här sammanhanget är miljöteknik, miljöteknikutveckling. Jag är av den fasta övertygelsen att det i det här ordet finns stora möjligheter för Sverige på två områden. Dels är det att få fram produktionsmöjligheter för förnybar energi. Dels är det en möjlighet för att öka tillväxten, sysselsättningen, i vårt land. Varför det? Jo, för detta är en av de mest snabbväxande marknaderna i världen. Världsmarknaden är redan stor på det här området. Men det är därtill en av de marknader som växer allra mest. Här har svensk industri en utomordentlig möjlighet.

Vad gör då Folkpartiet åt denna möjlighet? Jo, i sitt budgetalternativ raserar man möjligheten. Man näst intill halverar det statliga stödet till miljöteknikutveckling i sitt budgetalternativ. Man tar helt och hållet bort stödet till energiteknik. Man tar bort stödet till introduktionen av ny energiteknik. Man tar också bort det, i och för sig lilla, stöd som finns för marknadsintroduktion av vindkraft. Man tar dessutom bort den statliga garantin för det elcertifikatssystem som kammaren har beslutat om.

Hur, Lars Leijonborg, ska ni få fram den nya, förnybara energiproduktion som vårt land behöver, som världen behöver för att minimera de miljöskador som energiproduktionen för med sig i dag? Hur ska ni lösa det, Lars Leijonborg, när ni i er alternativbudget inte ens orkar plocka fram några pengar till de här sakerna?

Därtill vill även jag konstatera att Sverige har varit pådrivande, inom EU men också som nation, vad gäller att förverkliga den överenskomelse som slöts i Kyoto, det så kallade Kyotoprotokollet. Det kommer i vårt land, det är kammarens partier överens om, att introduceras en utsläppsrättshandel. Det tror jag är ett av de system som kommer att verka positivt och gynnsamt vad gäller att minimera klimatpåverkan bland annat beroende på energiproduktionen.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja välkomna det initiativ som framför allt kristdemokraten Maria Larsson har framfört i kammaren i dag. Vi är öppna för att fler ansluter sig så att vi blir fler som står för långsiktigheten i svensk energiproduktion.

Anf. 14 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Folkpartiets ledare Leijonborg talar om att vi har ökande koldioxidutsläpp i Sverige fast vi i själva verket har haft minskande koldioxidutsläpp de senaste åren. I sin lilla pamflett, som ska motivera en utbyggnad av kärnkraften, säger Folkpartiet att om Sverige skulle ersätta kärnkraften med gas skulle koldioxidutsläppen ökas med 35 miljoner ton per år om det skulle ske före 2025.

Då förutsätter Folkpartiet att inte en enda kilowattimme kan sparas och att inte en enda kilowattimme ersätts med biobränslen eller vindkraft. Den gasteknik som Folkpartiet förutsätter för att få fram siffran 35 miljoner ton måste vara från 1980-talet. Med dagens teknik kan man ha mycket sparsammare utsläpp. Verkningsgraderna i Sverige är högre än så.

Det är också ett djärvt antagande att ingen teknikförbättring kommer att ske under den närmaste 20-årsperioden. Folkpartiet överdriver kraftigt. Den verkliga siffran om all kärnkraft ska ersättas med fossilgas-kraftverk är mindre än hälften av dessa 35 miljoner ton. Förutsättningen att ingen el kan sparas är egendomlig med tanke på att elförbrukningen har sjunkit med ca 5 terawattimmar per år sedan 2001.

Det är också osannolikt att Sverige som har 2,6 gånger högre elförbrukning per person än resten av EU kan hålla den nivån. Ett mer rimligt antagande är att elförbrukningen minskar till dubbelt så mycket som resten av EU, det vill säga 115 terawattimmar per år 2005. I så fall minskar ersättningsbehovet från 65 terawattimmar till 30 terawattimmar.

Om biobränsleanvändningen ökar med 2 ½ terawattimmar per år, som de senaste 15–20 åren – förra året var det betydligt mer än så, och det används i främst svartlutsförgasning i massaindustrin och i kraftvärme – innebär det att 50 terawattimmar tillförs till 2025. Om 20 terawattimmar används för att ersätta elvärme, 10 terawattimmar för att ersätta olja, kol och torv och 20 terawattimmar för att producera el eliminerar behovet av mer fossilgas. Kärnkraften kan ersättas utan ett enda gram ökande växthusgasutsläpp.

Jag skulle också vilja hinna gå in lite grann på säkerheten som jag här har hört är så otroligt bra i Sverige. Det finns inget resonemang och inga källhänvisningar kring detta i Folkpartiets pamflett. Man påstår att det är en ekonomisk livslängd på 60 år. Att en reaktor kan hålla i 60 år är troligt, men om det är ekonomiskt är ytterst tveksamt. Mer än 100 reaktorer i världen har stängts för gott, de flesta antingen för att de har haft fel som har varit för dyra att laga eller för att de har haft säkerhetsbrister som när de har upptäckts har varit för dyra att åtgärda. Oskarshamn 1, som nämns i rapporten, stängdes av Kärnkraftsinspektionen 1992 för att den i praktiken saknade nödkylsystem. Den moderniserades fram till 2003 för minst 3 miljarder kronor till priset av fem förlorade produktionsår. Nu håller den förhoppningsvis hygglig internationell säkerhetsklass. Men ur ekonomisk synvinkel var det en katastrofal investering.

Anf. 15 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Låt mig instämma i Maria Larssons konstaterande att Sverige inte har haft en långsiktig energipolitik. Det stämmer. Vi har haft en politik som har haft en långsiktig inriktning, och vi har haft långsiktigt fattade beslut i Sveriges riksdag. Men eftersom frågan har varit så splittande har ingen kunnat lita på att långsiktigt syftande beslut har kunnat vara stabila. Svenskt näringsliv har inte kunnat veta om den politik som föreligger i dag är den politik som kommer att föreligga bortom nästa val. Det var precis det som jag försökte illustrera med min bild av Per Ahlmark som står och övar raseriutbrott framför spegeln. Med den typen av regeringsförhandlingar, möjliga vid varje följande riksdagsval sedan 1973, alltså i över 30 år, är det självklart att den som står inför att bygga en pappersmaskin för 3–4 miljarder som ska verka i 30–40 år tänker sig

för en gång extra innan de bestämmer sig för att lägga den investeringen i Sverige.

Jag tycker alltså precis som Maria Larsson att det är en korrekt beskrivning att säga att Sverige sedan 1973 inte har haft en långsiktig, fast, stabil och förutsägbar energipolitik. Det är just det som är nyckeln för mig i det som vi jobbar med nu, att försöka komma ur detta och skapa en historiskt ny situation när denna period kan läggas bakom oss och att vi kan kompromissa oss fram till någonting som har förutsättningar att bestå under många mandatperioder, så många mandatperioder att den som ska bygga en pappersmaskin kan känna sig trygg och förvissad om att förutsättningarna är stabila. Men det kräver att man med ödmjukhet närmar sig en förhandling där man kan ge och ta och där man inte är för bestämd i att de egna positionerna i varje del är det som ska ingå i slutresultatet.

Jag har för min del försökt ta ansvar för detta. Jag har försökt att tona ned det polemiska. Jag har försökt att närma mig alla olika aktörer – den energikrävande industrin, kraftindustrin och olika partier. Jag välkomnar också Maria Larssons formulering om en pakt för miljö och tillväxt. Jag tycker att det är en bra formulering. Jag har inga problem med den. Och jag tycker att det känns som att avstånden mellan våra partier krymper.

I det sammanhanget är det för mig fortfarande lite oklart var Miljöpartiet står. Jag skulle gärna vilja be Ingegerd Saarinen om ett klargörande. Är Miljöpartiets ståndpunkt i dag att all kärnkraft ska vara avvecklad år 2010, eller är ståndpunkten en annan? Jag har sett olika uppgifter i medierna, och jag tycker att det vore väldigt bra att få ett auktoritativt klargörande: Vilken är Miljöpartiets ståndpunkt i dag? Jag hoppas att också Miljöpartiet kan ha rört sig så att avstånden mellan de flesta av oss krymper och att Folkpartiets förändring i motsatt riktning, bort från mittfåran, längre bort än oss andra, alltså en förstärkt utkantsposition, är en ensam del.

När det gäller klimatfrågan satsar vi ambitiöst, långsiktigt och konsekvent under lång tid med många åtgärder.

I fråga om elcertifikatssystemet får jag återkomma.

Anf. 16 PER BILL (m):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att det nu finns en bredare samsyn någonstans i mitten när det gäller energipolitiken. Jag vill dock varna för att tro att man i längden kan vara bara tre partier om man ska hitta den här riktiga långsiktigheten. Det säger jag inte som ett hot utan för att förklara den tyska modellen. Jag har ett papper här från den 17 maj när Edmund Stoiber, som är oppositionsledaren, mycket tydligt säger att denna *phase out*-policy så att säga är någonting som kommer att vara mycket dåligt för Tyskland och att han avser att riva upp beslutet ifall det blir ett maktskifte i Tyskland.

Herr talman! Det kan vara intressant att tänka på detta när man ska försöka göra en riktigt långsiktig politik som ser till tillväxt, miljö och möjligheter för både konsumenter och industri att få riktigt bra priser på el.

Tyvärr har jag bara 25 sekunder kvar av min talartid, men även jag är väldigt glad över att se att miljöbranscherna nu äntligen börjar att röra på sig, även om tillväxten är från en relativt låg nivå. Så sent som för någon

månad sedan frågade jag solforskarna i Uppsala hur lång tid det skulle ta innan jag skulle byta mitt tak och sätta upp solpanel. Jag fick samma svar som har getts under de senaste 30 åren: Vänta fem–tio år till.

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Inlägg efter inlägg går, men Leif Pagrotsky hinner inte till klimatfrågan. Det är egentligen sammanfattningen av hela den här debatten.

Per Bill säger att det inte går att satsa på kärnkraft i Sverige därför att politikerna är för irrationella. Men det är ju vi som är politiker. Det är därför som vi har den här debatten. Ni säger att Folkpartiet har en ytterlighetsposition. Men det är klart att jag noterar att statsrådet, som har sina paktpartier, nu är jättelycklig för att Kristdemokraterna har sträckt ut en hand.

Ja, Kristdemokraterna har en realistisk energipolitik. Om Leif Pagrotsky ser det som en livboj känner jag att vi redan har uppnått något med våra markeringar i energipolitiken, för den uppgörelse som nu ligger till grund är oansvarig.

Statsrådet nämnde de mål som finns för energipolitiken. Men sanningen är ju att för närvarande kan alla de fyra målen starkt ifrågasättas när det gäller säker försörjning, tillväxtfrämjande och så vidare.

Energiolitiken behöver läggas om. Det är oansvarigt att ett land som har en bra balans mellan vattenkraften och kärnkraften med öppna ögon tar beslut som innebär att vi bidrar till växthuseffekten. Jag hoppas intensivt att vi ska få en mera rationell och framför allt en mera solidarisk energipolitik.

Det finns länder i Stilla Havet som hotar att dränkas. I fattiga länder som är låglänta, till exempel Bangladesh, hotas miljoner människors livsförutsättningar när nivån på världshaven stiger.

Det är vår livsstil som bidrar till det. Vi har ett ansvar. Den nuvarande energipolitiken tar inte det ansvaret. Det är därför som vi har föreslagit den här debatten. Jag vill tacka talmannen för att han har låtit genomföra den.

(Applåder)

Anf. 18 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Vi kristdemokrater har tuffare tag mot klimatutsläppen som en av våra viktiga valfrågor inför Europaparlamentsvalet.

En av våra EU-parlamentariker, Anders Wijkman, har använt mycket av sin Bryssel-tid till att aktivt arbeta för minskade utsläpp ur ett europeiskt perspektiv och också ur ett globalt perspektiv. Detta är en mycket viktig fråga för oss.

I går såg jag att Socialdemokraterna presenterade sina miljöprioriteringar inför Europaparlamentsvalet. Nummer ett var att driva på för att minska de utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet och att verka för att Kyotoavtalet genomförs. Det är bra.

Men ord och handling måste hänga ihop också på hemmaplan. Därför är det energipolitiska samarbete som pågått i några år inte fruktbart. Genomförs det så som det i dag ligger innebär det nämligen att koldioxidutsläppen kommer att öka, inte minska, från svensk horisont sett. Det vore ytterst olyckligt.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

Därför välkomnar jag att så många har varit positiva till en energipakt för miljö och tillväxt. Jag vill inte att någon då ska känna sig bjuden med armbågen. Det handlar inte om att ansluta sig till detta, som Eskil Eriandsson försökte säga, utan det handlar om att man börjar med ett rent bord – det är min avsikt med detta – och att vi förutsättningslöst diskuterar möjligheterna inför framtiden. Kompromisslös är jag bara när det gäller att inte öka koldioxidutsläppen. Men det gäller också att ta hänsyn till att vi har en industri som så att säga behöver kunna fortsätta sin tid i Sverige och garantera jobben framöver.

Tack för öppenheten och tack för en bra debatt!
(Applåder)

Anf. 19 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Eftersom vi i Sverige levt så länge med kärnkraft tenderar vi ibland att glömma själva riskerna, varför vi egentligen alltid diskuterar hur vi ska ställa oss till denna energiproduktion. Det ligger någonting närmast perverst i att vår generation anser sig kunna använda en energikälla under 50, 60 eller 70 år, eller vad det nu kan vara, som har sådana konsekvenser att kommande generationer i århundraden ska ta hand om de gifter som vi i dag producerar – detta även när kärnkraften fungerar bra, utan olyckor och utan attentat.

Herr talman! Vi lever tyvärr i en tid när terrorangrepp kan ske i vilket land som helst. Kärnkraftverk passar definitivt inte i denna tid. Barsebäcks ledning har inte kunnat ge något nöjaktigt svar till de köpenhamnsbor som just undrat hur kärnkraftverket skulle klara ett terrorangrepp med flyg.

Sanningen är naturligtvis att ett sådant angrepp skulle få förödande följder i hela regionen. Sådant måste vi tänka på när vi drar upp planerna inför framtidens energipolitik.

Därför är det viktigt att åstadkomma den här historiska kompromissen mellan de politiska partierna och med näringslivet. Men det är klart att vi måste vara överens om en omställning av det svenska energisystemet.

Tack för en hyfsad debatt!

Anf. 20 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Jag ska i detta mitt sista inlägg avhålla mig från polemik och bara konstatera att överenskommelsen mellan tre partier som nu under sju åtta års tid på ett intensivt, aktivt och framgångsrikt sätt arbetat med energifrågan ligger fast. Det innebär att energiomställningen ska fullföljas. Detta innebär alltså en omställning från storskaliga och sårbara system och en miljöförstörande energiproduktion till en mera miljövänlig produktion men också aktiva satsningar på effektiviseringar och hushållning.

Tack, herr talman, för en bra debatt!
(Applåder)

Anf. 21 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Näringsministern frågade om Miljöpartiets planer framöver vad gäller kärnkraftsavvecklingen. Jag tänkte passa på att svara på den frågan. Inom någon vecka kommer vi att publicera en rapport där vi

beskriver hur vi vill avveckla de elva återstående reaktorerna på tio–tolv år efter det att den första av dem har avvecklats. Det kommer alltså att ske alldeles strax.

År 1998 beställde Lennart Daléus en reaktorsäkerhetsutredning, för det hade framkommit att sannolikheten för en härdsmalta vid Oskarshamn 2 var ca 30 gånger större jämfört med Sydkrafts eget säkerhetsmål. Regeringen utlovade en utredning men förhalade tillsättningen i fyra år. Nu har Suzanne Frigren gjort den utredningen. Den är alltså klar. Men direktiven till utredningen var sådana att hon inte hade så stora möjligheter att göra ett bra jobb.

Utredningen frågade inte vilka säkerhetsmål som finns, om de är bra och om de uppfyllts. Hon hade ingen sammanställning av incidenter. Än mindre drog hon några lärdomar av incidenterna. Hon hade ingen tabell över resultaten från säkerhetsstudier angående sannolikheten för härdsmalta och utsläpp. Det fanns heller ingen teknisk analys av möjliga olyckssekvenser och förslag om vad som skulle göras för att förhindra dem. Det var alltså en helt otillräcklig säkerhetsutredning.

Den svenska kärnkraften är inte säker. Nu har jag tyvärr för lite tid på mig för att kunna berätta hur det sett ut i de svenska kärnkraftverken, som faktiskt är ganska avskräckande. Jag vill i alla fall nämna om en ny studie som har kommit i England. Där sägs det att man inte kan försvara kärnkraftverken mot terrorangrepp med flyg. Detta har av svenska myndigheter besvarats med: Nej, det kan man inte, utan det är en planerings-sak – det handlar om hur man planerar samhället och dirigerar flygtrafiken. För närvarande kan man inte försvara kärnkraftverken mot flygan-grepp.

Anf. 22 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Klimatpolitiken kräver långsiktighet, konsekvens och uthållighet och den kräver internationellt samarbete. Vi har drivit en politik efter de riktlinjerna under lång tid. Där har det varit långsiktighet och extremt hög aktivitet för Kyotoprotokollet. Jag vågar påstå att det inte hade existerat i dag om det inte vore för Kjell Larssons extremt intensiva arbete.

Elcertifikatssystemet driver gradvis upp de förnybara energikällorna till 10 terawattimmar år 2010, en utvecklingsbar arbetsmetod för de kommande åren därefter på marknadsmekanismens grund. Folkpartiet var emot. Vi har ett stort forskningsprogram för att stärka Sveriges kunskapsbas på det här området med mycket stora belopp. Folkpartiet vill sätta det till noll. Vi ligger omkring 1 miljard.

Resultatet av politiken hittills, trots kraftigt ökad tillväxt, är minskade koldioxidutsläpp. För de kommande åren räknar vi med att Vattenfall ensamt kommer att investera 11 miljarder kronor i att modernisera och förnya de befintliga vattenkraftverken för att få ut mer förnybar – den renaste förnybara energi vi har – ur de redan gjorda investeringarna i dammar i Norrland.

Jag tycker att det här har varit en mycket viktig debatt. Det har varit en ny ton med mindre avstånd mellan partierna. Jag tror att det är bra för Sverige.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Särskilt anordnad
debatt om kärnkraften
och koldioxidutsläppen*

Jag är öppen för att låta fler ansluta sig till den överenskommelse och den process som vi är inne i. Jag tror att det vore bra för Sverige. Jag välkomnar de signaler om intresse som har kommit i dag.

Sällan har väl Folkpartiets nya utkantsposition framstått tydligare. Den är så utkantsmässig att Folkpartiet i dag framstår som helt isolerat i energipolitiken. Det är arvet från Per Ahlmark och Ola Ullsten och Linje två. Jag beklagar det. Välkomna tillbaka så småningom när opinionsvindarna har vänt, Folkpartiet!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att *fredagen den 11 juni* skulle bordläggningsplenum utgå samt att *onsdagen den 16 juni kl. 9.00* skulle voteringen utgå.

3 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet

Talmannen meddelade att skriftliga frågor som lämnats in *fredagen den 11 juni kl. 10.00–fredagen den 3 september* skulle besvaras av statsråd inom fjorton dagar efter det att frågan framställts.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2003/04:495

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:495 av Anne-Marie Ekström (fp) om hörselskador och kvinnors utslagning från arbetslivet

Interpellationen kommer att besvaras den 14 juni 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 26 maj 2004

Näringsdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:483 av Carl B Hamilton om förslag om nytt protektionistiskt snabbspår

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 juni 2004.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 17 maj 2004

Utrikesdepartementet

Laila Freivalds

Enligt uppdrag

Per Thöresson

Expeditionschef

5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2003/04:105 till finansutskottet

2003/04:152 till socialförsäkringsutskottet

2003/04:155 till finansutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående ärenden skulle förlängas till *onsdagen den 23 juni*.

6 § Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

*Tillfälligt vidgad
användning av
rekryteringsbidrag
till vuxenstuderande*

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU15

Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande (prop. 2003/04:138).

Anf. 23 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Från användning av energi till användning av skattebetalarnas pengar för utbildning.

Jag tror att det är viktigt att inleda den här debatten med att slå fast ett par mycket väsentliga punkter.

Den främsta grunden för framgång i studier heter motivation och förkunskaper. Dessa bägge förutsättningar går hand i hand med varandra. Den som inte vill studera kommer inte heller att bli en bra elev. Den som saknar förutsättningar för att inhämta kunskaper kommer inte att vara förmögen att åstadkomma bra resultat. Det må sedan gälla gymnasieskola eller forskarutbildning.

Vi moderater har alltid betonat dessa parhästar i arbetet för att skapa ett Utbildnings-Sverige av rang. Vi har betonat dem just därför att det har

funnits tendenser under senare år att glömma bort länkarna i den kedja som formar en framgångsrik kunskapsinhämtning.

Grundprincipen måste, enligt oss, vara att individerna erbjuds utbildning efter egen förmåga och behov. Vi anser att ingen ska lämnas kvar som har en vilja att studera. Det fordrar en mängd olika alternativa utbildningsvägar och att vi uppmuntrar olika mål hos olika individer.

Men när vi moderater pratar om mångfald i Utbildnings-Sverige pratar regeringen om någonting helt annat. I stället för att diskutera förbättringar av grundskolan och gymnasiet fortsätter man att lappa och laga i samma gamla stil.

När den här propositionen kom slog det mig att den osökt leder tankarna till världslitteraturen, vilket kan tyckas något besynnerligt. Det verk som jag har i tankarna är 1300-talsförfattaren Dantes *Den gudomliga komedin*. I denna bok färdas författaren genom underjordens sju kretsar, ständigt nedåt, och får uppleva hur olika synder straffas.

Som i Dantes verk gör många av dagens elever en liknande dyster resa. De går från att ha misslyckats och blivit svikna i den första kretsen – i grundskolan – till att misslyckas på ett IV-program i den andra kretsen – i gymnasiet.

Därefter slussas de vidare i systemet och utsätts för en kontinuerlig serie av preparandår, komvuxterminer och collegeår innan de kanske till sist anses ha uppfyllt måtten för vad Socialdemokraterna anser vara en god utbildning.

”I som här inträden, låten hoppet fara” står det ovanför porten till den skärseld som själarna i Dantes verk måste genomgå. Något liknande skulle ha kunnat utgöra överskrift till samtliga stora utbildningsprojekt som bedrivits i Sverige under det sena 90-talet, med Kunskapslyftet som främsta representant.

Faktum är att den här propositionen i stort sett bara är en upprepning av den tidigare förda politiken, fast sämre.

Trots att ett antal oberoende expertgrupper visat att individen inte gynnas av att ensidigt utbildas efter en mall som har akademiska studier som slutmål – lika för alla – är detta precis vad som nu sker. Folk som inte passar i den Östrosska kostymen gör sig icke besvär.

Till den gruppen hör framför allt den som är mindre motiverad för högre studier, men kunnig med händer och hjärna på andra saker. Den gruppen är i stort sett bortglömd i den socialdemokratiska retoriken och i praktiken.

Det är ett belagt faktum att människor måste ges ett stort ansvar för att planera och genomföra sina studier. Man tar nu i praktiken bort det ansvaret för den grupp som pekas ut i den här propositionen. Rekryteringsbidraget är i praktiken en studielön. Man får betalt för att utbilda sig. Det är moraliskt felaktigt, men också principiellt förkastligt.

Trots att den här kammaren överösts med rapporter som pekat på stora administrativa problem i samband med genomförandet av Kunskapslyftet upprepar man nu samma misstag.

Om knappt en månad, den 1 juli 2004 som det står i propositionen, ska landets kommuner börja använda regeringens nya rekryteringsbidrag. Finns verkligen beredskapen för denna åtgärd? Det är mycket tveksamt.

Ännu värre är den korta tiden. Bidraget ska ju bara nyttjas fram till och med 31 december 2005. Någon kunskapsrevolution torde med det

perspektivet vara utesluten, för vad kan åstadkommas i kvalitet när resurserna verkligen är, som det sägs i propositionen, av tillfällig karaktär.

Landets kommuner och landsting har i det kaos av ekonomiska omställningar och kriser som man befinner sig i mycket små möjligheter att göra vettiga saker med de här pengarna – de 56 miljoner som regeringen tilldelar dem. Det kommer i värsta fall att bli hafs och slafs, som vi har sett exempel på tidigare. Det har inte minst kritiserats av de organ som står till riksdagens förfogande. Jag tänker närmast på Riksrevisionen, men också andra enheter som ligger i staten.

Att dessutom som kronan på verket låta eftergymnasiala utbildningar omfattas av rekryteringsbidraget är högst tveksamt. De riktigt stora förlorarna blir de elever som tar studielån – de som själva utsätter sig för risken att bli betalningsskyldiga efter det att man har tagit lån. Personer på samma utbildning med likartad bakgrund kan genom det här förslaget komma att få fullkomligt olika förutsättningar.

Några kommer att skuldsätta sig för livet med studielån under det att andra kommer att få rekryteringsbidrag och får betalt för att utbilda sig. Vad är det för rättvisa?

Så här kan uppräkningsen av misstag och missbedömningar fortsätta, men jag tror att det går att sammanfatta den här propositionen och våra motförslag på ett mycket enkelt sätt.

Mot regeringens politik av tillfälligheter och nödlösningar ställer vi moderater en sammanhållen utbildningspolitik, som präglas av rakt motsatt hållning än vad Socialdemokraterna och Thomas Östros har.

I stället för att fortsätta att nedrusta grundskolan satsar vi på att ge eleverna rätt kunskaper i rätt tid.

I stället för att göra gymnasieskolan till en reparationsverkstad stoppar vi slussandet av elever uppåt i systemet.

I stället för en snitslad bana vid sidan av den ordinarie vägen som leder till akademiska studier slåss vi för att ge människor de förkunskaper och den motivation som är nödvändiga för att öka den akademiska bildningens styrka i vårt land.

I stället för rekryteringsbidrag vill vi ha ett sammanhållet studiemedelssystem som ställer krav på den som är mottagare men som också stöder den som känner sig motiverad att skaffa sig en vidareutbildning. Då måste studiepremien höjas, och det måste bli mer lönsamt att skaffa sig en utbildning. Om det, herr talman, tiger den här propositionen stilla.

Jag yrkar avslutningsvis bifall till den moderata reservationen 1.

Anf. 24 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1 och reservation 10. När det gäller den första reservationen måste jag säga att jag är ledsen för att behöva yrka bifall till en reservation. Vi i Folkpartiet vill att folk ska utbilda sig många gånger i livet. Vi vill att folk som har en svag position i arbetslivet ska få förbättra sin utbildning, höja sin kompetens och på så sätt undvika en eventuell arbetslöshet. Men vi tycker att det förslag som kommer från regeringen är fullständigt ineffektivt och skapar förvirring och kaos, och det gäller både utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill också påminna om att en sådan här ny modell av bidrag inte skulle behövas om kompetenskontot, det berömda, hade blivit en verk-

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Tillfälligt vidgad
användning av
rekryteringsbidrag
till vuxenstuderande*

lighet. Vi har ett särskilt yttrande i betänkandet, där vi påminner om den mycket sorgliga historien om kompetenskontot. Kompetenskontot var avsett just att förstärka utbildningsbakgrund och kompetens hos folk som har en svag position i arbetslivet. Det skulle gälla över hela fronten och under en längre tid.

Vad får vi i stället? Ett bidrag som bara går till vissa grupper, som bara gäller 50 % av arbetstiden och som bara går till dem som jobbar inom kommun och landsting.

Jag talade för inte så länge sedan med en tjänsteman som jobbar med utbildning inom Stockholms stad. Jag ville veta hur han betraktar den här nya varianten av stöd till kommunerna. Han var faktiskt väldigt tveksam. Han visste inte hur man skulle rekrytera folk som ska jobba halva tiden och samtidigt förbereda sig för en kanske ny befattning, en högre befattning, med hjälp av den här varianten av stöd. Han var också väldigt tveksam när det gällde möjligheten att utnyttja den nya kompetensen om två tre år. Han hade redan ganska så dystra erfarenheter av olika insatser för att komplettera lärarkåren inom kommunen. Arbetsmarknaden rör ju sig inte enligt planerna hos den socialdemokratiska regeringen. Alla säger att skolan kommer att behöva lärare, men just nu är det ingen brist på lärare i skolan. Tvärtom. Varför? Jo, därför att det var en stor grupp lärare som under de lite bättre tider som vi hade lämnade skolan för andra befattningar ute i näringslivet, men när det blev kärvt och de förlorade sina platser ute i näringslivet kom de tillbaka till skolan. Nu finns det rätt så många människor som har fått sin lärarbehörighet med olika speciella insatser – till exempel Ingenjörprojektet, som var ett mycket intressant projekt – och som inte ens har kallats till anställningsintervju.

Vad jag menar är att den politik vi får illustrerad i det här betänkandet är en politik som satsar på hackade småprogram, mycket kortsiktigt definierade situationer och ett myller av bestämmelser. Det gör att det är svårt att använda de här stödformerna. Vi vet också att den första varianten av rekryteringsbidrag inte har lett till en anstormning av folk bland de arbetslösa som vill lära sig enormt mycket. Den här gången kommer det att bli ännu svårare att hitta kandidater till den högre utbildningen, eftersom gruppen elever är så snävt definierad.

Jag har en annan mycket klar bild över ineffektiviteten i den här utbildningspolitiken: den oändliga diskussionen om akademiker med utländsk bakgrund. Just nu finns de på olika lärosäten där de har börjat sina kompletterande utbildningar för att närma sig sitt yrke i Sverige. Men många av dem hotas av att behöva avbryta den påbörjade utbildningen därför att det inte finns en finansiering för resten av utbildningen. Hur stämmer det då med alla dessa insatser, med de stora summor som kastas in i olika sådana massprogram? De stämmer inte med behoven hos dem som har en svag position i arbetslivet eller som är arbetslösa. Därför vill vi inte ha det här rekryteringsbidraget.

Jag vill en gång till understryka att kompetenskontot på ett mycket bättre sätt skulle ha löst dessa problem i arbetslivet.

Då kan man undra varför den här idén kom på tapeten. Det kan antas att det är en variant av stöd till kommunerna och landstingen. Alla vet att kommuner och landsting har en mycket ansträngd ekonomi i dag. Men vill man stödja kommuner och landsting finns det mycket enklare sätt än att kasta över 1 miljard kronor i en mycket osäker investering. Avlasta

arbetsgivarna, också inom den offentliga sektorn, från alla dessa tunga bördor som från socialdemokratiskt håll har lagts på dem. Då kommer de att anställa. När jag talade med tjänstemannen från Stockholms stad verkade han framför allt panikslagen inför tanken att om han släpper fram människor i den nya utbildningen kanske han också blir tvungen att ge dem en lite bättre anställning, och det ville han inte, för han vet vad det kostar.

Ta bort alla dessa sjuklöneperioder, alla dessa procent på sjukvистер som drabbar arbetsgivarna, oavsett om de är privata eller inom den offentliga sektorn, och skapa möjligheter till lättare anställning. Då behöver man inte kasta så mycket pengar i mycket, mycket osäkra system.

Anf. 25 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Utanför Riksdagshusets väggar pågår för fullt debatten inför valet till Europaparlamentet den 13 juni. Dagens debatt är också i hög grad en valdebatt. Det är en debatt som ger en försmak av det valfläsk som Socialdemokraterna kommer att servera inför valet 2006.

Vi kristdemokrater ser utbildning som en rättighet. I det kunskaps-samhälle där vi lever är det nödvändigt med väl fungerande system för lärande så att det blir lättare än i dag att lära hela livet, fördjupa sina kunskaper och byta inriktning på yrkeslivet. För att göra det möjligt krävs en flexibel vuxenutbildning, där nya initiativ nu måste tas i Kunskapslyftets spår, liksom en väl utbyggd distansutbildning. Och inte minst krävs ett nationellt och rättssäkert valideringssystem så att det blir lättare för människor att få papper på de kunskaper som de på olika sätt skaffat sig genom livet.

Ett studiemedelssystem som gör det möjligt att lära är nödvändigt även för dem som har försörjningsansvar inte bara för sig själva utan också för sina barn. Vi kristdemokrater har därför föreslagit en modell med barntillägg för att det ska vara möjligt även för den förälder som studerar att i vardagen försörja sig och sin familj.

Propositionen om vidgad användning av rekryteringsbidraget skjuter däremot helt fel. Det är fel recept för fel problem. Det finns till exempel ingen beskrivning av behoven som resulterar i propositionens förslag. I stället väljer Socialdemokraterna och stödpartierna att leverera en proposition där varken mål eller syfte framgår.

Svagheter med propositionen är flera. Förslaget brister i flexibilitet och tvingar in människor i en och samma fälla. I propositionen föreslås att studier bara ska få förekomma på halvtid. Tala om att försöka klämma in alla i samma fack utan hänsyn till arbete, familj och andra omständigheter! Förslaget innebär en genväg till betald högskoleutbildning och går därmed stick i stäv med de ursprungliga intentionerna med rekryteringsbidraget, som ju var att stimulera studier på grundläggande nivå.

Förslaget landar i tomma intet. Det blir bara en insats under kortare tid. Inget sägs om fortsättningen. Inget sägs om insatser för att långsiktigt höja kompetensnivån i välfärdsyrkena. Propositionen bäddar alltså för besvikelse hos människor som upptäcker att möjligheterna tar slut innan de knappt hunnit börja. Det är ingen djärv gissning att påstå att många kommuner och landsting kommer att ha svårt att hinna arbeta med bidraget och att de enskilda i just de kommunerna och landstingen därmed kommer i kläm.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Tillfälligt vidgad
användning av
rekryteringsbidrag
till vuxenstuderande*

Till råga på allt, till råga på eländet, handlar tidsperioden om drygt ett år lagom före valet. På så sätt kan siffrorna för 2005 lite bekvämt friseras. Det ser bra ut med anställningar i kommun- och landstingssektorn, och det ser bra ut med antalet studerande. Trots att utbildningsministern inte är i kammaren i dag för att diskutera sin proposition kan jag ändå se honom framför mig, iklädd förkläde i Utbildningsdepartementets personalkök ivrigt stekande fläsk och påhejad av de annars så passiva köksbiträdena i Vänstern och Miljöpartiet. Men från köket kommer ingen behaglig kulinarisk doft som retar smaklökarna, bara en unken lukt från det skämda valfläsk som döljer sig i stekpannan och som släcker aptiten – lusten att lära.

Herr talman! Vård- och omsorgssektorn har tydliga behov som är värda att ta hänsyn till. Undersökningar har till exempel visat att 40 % av vårdpersonalen inte har den utbildning de behöver. Det är förskräckande. Vi kristdemokrater vill i stället för de halvhjärtade förslagen i propositionen utgå från dessa behov och göra en helhjärtad satsning på vården och på personalen i vård och omsorg. Därför yrkar jag bifall till reservation 3, men jag står givetvis bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet.

När vi ser hur viktig kompetensen är, inte minst den omvårdande kompetensen, för att den gamla, den sjuka eller den rädda och förvirrade ska få känna sig trygg och säker är det viktigt att så många som möjligt i personalen har de kunskaper som krävs. Det handlar till exempel om kunskap om sjukdomsförloppet hos en demenssjuk, och hur detta ytrar sig, vilket självklart måste leda till att den sjuke möts på sina egna villkor. Att många inte har de kunskaperna är en varningssignal vård att ta på största allvar. Det behövs insatser. För att även attrahera fler unga till arbete i vården krävs goda möjligheter till kompetensutveckling och utveckling i yrket. Vi kristdemokrater vill därför göra en riktad satsning där medlen används till att höja kompetensnivån i vården i stället för som i det utvidgade bidrag som Socialdemokraterna och stödpartierna föreslår.

I det kristdemokratiska förslaget till vårbudget görs också ytterligare satsningar på personalen i vården. Bland annat satsar vi utöver rekryteringsbidragspengarna 500 miljoner – en halv miljard – mer än Socialdemokraterna och stödpartierna på just vårdpersonalens kompetens. Satsningen i våra förslag riktas till vårdpersonal som behöver utbildning på grundskole- och gymnasienivå, påbyggnads- och fördjupningskurser samt högskolans basår, eftersom det motsvarar gymnasiekompetens. På så sätt blir det möjligt att studera på kvartstid, halvtid eller trekvartstid. Det blir alltså flexibelt utifrån den enskildes situation. Detta sammantaget innebär kraftfulla insatser som skulle leda till en avsevärd kvalitetshöjning i vården och omsorgen till gagn för de sjuka och de gamla.

Vi kristdemokrater har också ett antal förslag till förbättring av rekryteringsbidraget. Vi vill höja åldersgränsen från 50 till 55 år, eftersom det annars inte är trovärdigt att tala om betydelsen av att lära hela livet. Vi vill bland annat öka flexibiliteten i systemet så att den enskilde inte, som fallet är i dag, kan drabbas för att hon eller han bor i fel kommun när pengarna i just den egna kommunen tagit slut.

Det är också förskräckande att se Socialdemokraternas oförmåga att göra något av riksdagens beslut om kompetenskonto – en idé som skulle leda till att individen fick större möjligheter att styra sin egen kompetensutveckling och utbildning. Regeringen lovade en proposition till hösten 2002. Nu, våren 2004, väntar vi fortfarande. Det är senfärdigt. Det är tydligt att det på fler socialdemokratiskt ledda departement än Utbildningsdepartementet är svårt att lägga fram förslag, även om det inte ursäktar bristen, den sedvanliga bristen, på handlingskraft. Det vore onekligen på sin plats med ett besked om när riksdagen kan vänta sig att regeringen, i enlighet med grundlagen, tänker följa riksdagens vilja och beslut.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill göra något bättre av rekryteringsbidraget än vad Socialdemokraterna och deras stödpartier klarar av. Vi vill se ett mer öppet system samtidigt som vi vill satsa ordentligt på personalen i vården och omsorgen. Dessa vår välfärds vardagshjältar förtjänar det. Och de gamla och sjuka förtjänar definitivt att få sitt människovärde bekräftat av kunnig och kärleksfull personal.

Anf. 26 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Utbildning är ett av många viktiga led för att vi ska få i gång och kunna ha en bra tillväxt i vårt land. Men utbildning är också en viktig del för att skapa en bra livskvalitet för människorna.

I dag har vi inte en utbildningspolitik som ger direkta eller bra förutsättningar för detta. Vi lever i ett samhälle där det ställs allt högre krav på utbildning för den enskilde. Gymnasieutbildning är ofta ett minimikrav för den som söker sig ut i arbetslivet.

Man kan säga att dagens politik nästan är uppochnedvänd. Vi börjar i den högre utbildningen och säger: Hur ska vi kunna förändra den? Hur ska vi kunna lappa och laga för att klara av att förebygga – som man kallar det – gymnasieskolans problem? När det gäller gymnasieskolan är den politiska funderingen: Hur ska vi kunna förändra gymnasieskolan utifrån de problem som det sägs finns i grundskolan?

Varför kan vi inte en gång för alla vända på det politiska systemet och börja ge förutsättningar från start, ge varje elev som börjar i grundskolan en bra start, möjligheter att ta till sig kunskapen, möjligheter att fortsatt i livet kunna få ett livslångt lärande, och kunna känna att man som enskild har möjlighet att välja om man vill läsa vidare, hur mycket man vill läsa vidare och vilken typ av arbetsmarknad man vill gå in på? Den politiken har vi inte i dag. Den proposition vi har att ta ställning till i dag ger inte heller några bättre förutsättningar för just det.

En person med låg utbildningsnivå kan många gånger ha svårt att hålla sig kvar i arbetslivet men också att komma in i arbetslivet eller på arbetsmarknaden över huvud taget. Vi kan se väldigt konkret att personer med kort utbildning är de som först blir arbetslösa och de som sist blir anställda när vi får konjunktursvackor. Då ska vi gå in och ge möjligheter och förutsättningar för dem. Det handlar om möjlighet för kompetensutveckling, livslångt lärande och vuxenutbildning. Det är avgörande för att vi ska kunna ha en bra arbetsmarknad och en god tillväxt.

En viktig del för det livslånga lärandet som flera har varit inne på tidigare är att det finns ett generöst och bra system för ett individuellt kompetenssparande, ett individuellt kompetenskonto. Rekryteringsbidraget som vi har att ta ställning till i dag har som det såg ut från grunden fyllt en mycket viktig funktion i vårt samhälle. Det handlade om att höja utbildningsnivån för dem som har den lägsta utbildningen. Många som till exempel har gått Kunskapslyftet har känt: Nu har jag fått in en fot inom utbildningen. De vågar därför ta steget vidare till vidareutbildning eller till och med gå in i den högre utbildningen på högskola eller universitet.

Det har varit väldigt bra. Det som är lustigt med det här förslaget och propositionen är att man nu tillfälligt vill vidga bidraget. Regeringen sade så sent som i höstas att man drastiskt skulle skära ned på rekryteringsbidraget med 700 miljoner kronor. Det var inte riktigt nödvändigt längre, tyckte man. Det visade sig sedan att kommunerna var tvungna att sänka bidragen, lägga om och dra in kurser i kommunerna. Nu säger man helt plötsligt att vi i stället tillfälligt ska vidga det. Det är en tanke som inte riktigt stämmer.

För min del ser förslaget mest ut som att man försöker att snygga till eller fixa till arbetslöshetstatistiken. Det går före att värna om en bra utbildning och en bra möjlighet för de enskilda. Vi vet att regeringens arbetsmarknadspolitik har misslyckats. Nu försöker man med någon sorts konstgjord andning att hålla siffrorna i styr. Jag tycker att det är trist att man håller på med ett sådant spel. Vad gäller rekryteringsbidraget skulle man först dra in en massa pengar och nu ska man lägga till. Det är ett spel för gallerierna.

Dessutom har formuleringen om rekryteringsbidraget en helt annan innebörd än vad som var tänkt från början. Då handlade det om att kunna läsa upp ämnen på grundskole- eller gymnasienivå. Nu ska man gå in och tulla på högskolenivå. Nu kan man få betalt för att läsa in de högre studierna. Det är ett helt orättvist system som vi ser det.

För vår del i Centerpartiet handlar det om att rekryteringsbidraget har haft en viktig funktion och har en viktig funktion att fylla när det gäller grundskole- och gymnasieutbildningen. Men vad gäller högskolepolitiken ska högskolan omfattas av ett bra studiemedelssystem. Det ska vara renodlat och för sig. Från vår sida anser vi att man ska ha ett studiemedelssystem som höjs och stärks och ger möjligheter för studenterna att ta steget in i vidareutbildningen.

Alla ska känna: Jag har råd, jag har möjligheten och jag kan våga. Det ska gälla oavsett var i livet jag befinner mig. Regeringen borde också tänka på att försöka renodla systemen och ge möjlighet för alla att studera vidare och inte införa ett orättvist system som ger möjlighet för några och inte möjlighet för andra. Skapa ett bättre studiemedelssystem som ger de möjligheterna i stället för att mixa ihop något i en lustig röra som egentligen inte ger någonting på lång sikt.

Dessa tankar är våra grunder för att vi begär ett avslag på propositionen. Slutligen vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 1.

Herr talman! Det vi nu debatterar är utbildningsutskottets betänkande UbU15 *Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxen-studerande*.

Rekryteringsbidragets huvudsakliga syfte är att stimulera till studier på grundläggande och gymnasial nivå. Det ska användas av kommunerna för att förmå de vuxna för vilka steget in i studier är allra svårast att ta att ändå våga börja studera.

Det vänder sig till lågutbildade, dels sådana som är arbetslösa eller riskerar att bli arbetslösa, dels sådana som på grund av funktionshinder behöver extra tid för att nå studiemålen.

Det förslag som vi nu behandlar gäller en tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidraget för ett delvis annat syfte än det ursprungliga. Nu gäller det att minska risken för friställning av personal inom den av kommuner och landsting finansierade verksamheten inom vård, skola och omsorg.

Genom den vidgade användningen av rekryteringsbidraget ska kommuner och landsting under en begränsad tid kunna ge anställda inom dessa verksamheter tjänstledigt på halvtid för att kunna studera med rekryteringsbidrag respektive ge ekonomiska möjligheter att bedriva studier för anställda som är deltidsanställda men som skulle önska heltid.

Herr talman! Denna särskilda satsning är inriktad på utbildning inom yrkesområden där det är eller inom kort kommer att bli bristyrken. Därför föreslås att samma åldersgräns ska tillämpas för rekryteringsbidraget inom denna satsning som för bristyrkesutbildningen i studiemedelssystemet.

Det innebär att den övre åldersgränsen för att få det tillfälliga vidgade rekryteringsbidraget blir 55 år. Målgruppen är således personer mellan 25 och 55 år som är anställda inom vård, skola och omsorg i verksamheter som är finansierade av kommuner eller landsting.

Avsikten med den tidsbegränsade utbildningssatsningen är att den anställda inom verksamheten som är finansierad av kommuner och landsting ska kunna bedriva kompetensutvecklande studier på en utbildningsnivå som är relevant i det enskilda fallet.

Det innebär att personernas utbildningsbakgrund har mindre betydelse, utan det är den enskildes behov av kompetensutveckling som ska vara vägledande. Det innebär också att rekryteringsbidraget inom ramen för tillfälliga resurser kan användas såväl för studier på grundläggande och gymnasial nivå som för studier på eftergymnasial nivå, och i det senare fallet inom det ordinarie utbudet för högskoleutbildning.

Herr talman! Denna tidsbegränsade utbildningssatsning innebär att 6 000 personer ges möjligheter till studier på halvtid under i genomsnitt 40 veckor.

Majoriteten i utskottet anser att det är klokt att staten satsat pengar på kompetenshöjande insatser i ett läge där kommuner och landsting har stora ekonomiska svårigheter, samtidigt som de på något längre sikt har ett stort behov av kompetent personal inom just vård, skola och omsorg.

Det är också viktigt att påtala att en majoritet av remissinstanserna har ställt sig bakom förslaget om en tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidraget.

Så några reflexioner på vad de övriga partierna har sagt och vad de har i sina reservationer.

Vi börjar med Moderaterna och Folkpartiet. Jag kan inte låta bli att undra: Varför tycker man inte från dessa partier att det är viktigt att man satsar på en kompetenshöjande insats i ett läge där kommuner och landsting har stora ekonomiska svårigheter och det finns risk för att man ska friställa personal? Vi vet samtidigt att på längre sig finns ett behov av kompetent personal inom vård, skola och omsorg.

När det gäller Kristdemokraterna har jag lite svårt att förstå varför man från Kristdemokraterna anser att anställning inom skolområdet inte skulle ingå i denna satsning. Varför anser man det? En sådan begränsning är helt utesluten för majoriteten i utskottet.

När det gäller Centern har jag lite svårt att förstå varför just centerpartisterna är emot denna tillfälligt vidgade användning av rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. Man kan undra varför de inte tycker att det är viktigt att göra någonting för att förhindra de kortsiktiga friställningarna inom kommuner och landsting

Mot denna bakgrund vill jag till sist yrka bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkande UbU15 – *Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande*. Samtidigt yrkar jag avslag på de motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Anf. 28 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi som politiker ska ge möjligheter och förutsättningar för alla människor som bor i vårt samhälle. Vi som sitter och diskuterar utbildningspolitiken ska inrikta oss på att se hur de som finns i den befintliga skolan i dag och ute i arbetslivet kan ges möjligheter. Då ska vi inte skilja på dem som finns i en speciell sektor och dem som befinner sig utanför den. Det är min och Centerpartiets grundsyn. Vi ska ge förutsättningar och möjligheter för alla.

Regeringen verkar inte alls ha den synen. Det är som vanligt; man försöker laga och lappa lite grann. Nu ser man ett hål här, och då ska man försöka sy igen det med några lösa stygn tills det spricker igen. Man är helt enkelt för sent ute i stället för att vara med och förebygga, som vi andra tycker skulle vara bra.

Christer Adelsbo säger i sitt inlägg: Vi gör den här satsningen därför att kommunerna och landstingen har det så svårt ekonomiskt. Därför ska vi göra den här kortsiktiga satsningen. Men, Christer Adelsbo, vems fel är det att kommunerna och landstingen sitter i den situation som de gör i dag? Vem bär ansvaret för den ekonomiska politik som förs i Sverige i dag? Jo, det är just ni! Det är Socialdemokraterna och regeringen som har satt kommunerna och landstingen i den situationen. Då måste man gå in och se till att göra stora förändringar och ge dem tillbaka makten och resurserna, och inte sitta här i riksdagen och knåpa med några kortsiktiga beslut och kortsiktiga insatser som bara ger möjlighet till några.

Varför kan ni inte se till att ha en bra politik som stärker lokalt – de människor och det arbetsliv som finns runtomkring en – och ge dem möjligheten till en bra utbildning oavsett inom vilken bransch de befinner sig?

Anf. 29 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det var väl ändå lite magstarkt, Sofia, att påstå att det skulle vara vi som har satt kommunerna i den här situationen. Som du kanske vet har jag själv varit aktiv som kårordförande i över tio år, och jag har varit med om tuffa tider tidigare. Jag vet mycket väl hur det såg ut i början på 90-talet, när vi kämpade med de lågkonjunkturer som fanns då och vilka enorma problem det innebar. Den så kallade topp på en lågkonjunktur som vi är i nu är givetvis en västanfläkt mot hur det var då. Men att påstå att den lågkonjunktur som finns i hela Europa skulle ligga på majoritetens axlar är väl ändå lite väl magstarkt.

Det som är intressant är att vi vet att kommuner och landsting har stora ekonomiska svårigheter, även om vi börjar se ljusningar så sakta framöver. Men vi vet att 2004 och delvis 2005 kommer att bli svårt.

Vi vet också att man på lite längre sikt har ett stort behov av kompetenta personer just inom skola, vård och omsorg. Därför är denna satsning, som vi ser det, väldigt viktig.

Jag skulle vilja ställa en fråga till dig, Sofia Larsen. Tror ni inom Centern att era kommun- och landstingsföreträdare delar den uppfattning som du står här och företräder i dag?

Anf. 30 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! De centerpartister som finns ute i landet är beredda att få makten lokalt. Man vill sitta och bestämma lokalt, och man vill ha möjligheten att få resurserna lokalt för att ge förutsättningar för dem som arbetar i kommunen och inom näringslivet i kommunen så att det kan bli en god tillväxt, till en bra arbetsmiljö och till en bra arbetsutveckling.

Det är just det som är skillnaden mellan oss och Socialdemokraterna och den regeringspolitik som vi har i dag. Vi har helt olika syn på hur samhället ska utvecklas.

För att gå tillbaka till utbildningspolitiken sitter man återigen här från Socialdemokraternas och regeringens sida och säger: Titta här! Nu har vi hittat ett glapp! Snabbt in med lite nya pengar för att komma till rätta med arbetslöshetsstatistiken och se till att några få människor kan få den utbildningen. Det handlar inte om så väldigt många människor.

Varför kan ni inte i stället se till att få ett bra studiemedelssystem som ger det stora flertalet möjligheten att gå in och få en bättre utbildning och en bättre grund så att de blir rustade för det arbetsliv som de har framför sig? Det ska gälla oavsett om du kommer från gymnasieskolan, om du har varit ute i arbetslivet ett tag eller om du kanske till och med befinner dig i slutskedet av ditt arbetsliv. Oavsett var du befinner dig i livsskedet ska du ha möjlighet till en bra utbildning, och då ska du få det genom ett bra studiemedelssystem. Det ska inte vara så att några få kan få en möjlighet till betald utbildning och andra inte.

Anf. 31 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Sofia Larsen inte vill ge sig in i en diskussion om hur kommun- och landstingsföreträdarna ser på frågan. Där har ni nog som sagt var inte samma uppfattning. Det ser vi också på Kommunförbundets och Landstingsförbundets syn på frågorna; de ser detta som något positivt.

Det förslag som vi nu behandlar gäller som sagt en tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidraget. Det har givetvis ett delvis annat syfte än vad det ursprungliga har. Det handlar om att minska risken för friställning av personal inom den av kommuner och landsting finansierade verksamheten inom skola, vård och omsorg.

Det handlar om att kommuner och landsting under begränsad tid ska kunna ge anställda inom skola, vård och omsorg tjänstledighet på halvtid för att kunna studera samt om att ge deltidsanställda som önskar heltid en möjlighet att studera. Jag har svårt att förstå att ni faktiskt yrkar avslag på detta. Det är ju någonting som är positivt och som kommuner och landsting ser som just detta.

Anf. 32 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! För att börja med det bleka ljuset i det annars rödtonade mörker som utstrålade från Christer Adelsbos anförande så är det positivt att vi är överens om att det behövs insatser för att höja kompetensen i kunskapssamhället. Låt oss också bli överens om att de insatserna ska sättas in på rätt sätt, vid rätt tid och vid rätt tillfälle. De ska in i grundskolan och i gymnasieskolan och sedan vara kompletterade med olika insatser för att kompensera när det har gått på tok. Låt oss komma överens om att om det uppdrag som regeringen har fått när det gäller kompetenskontot också blir förverkligat, så kanske vi kan komma något längre på denna väg.

Varför komma med fel recept, vid fel tid, vid fel tillfälle och göra en sådan halvhjärtad satsning? Varför komma med en brandkärsuttryckning när Socialdemokraterna apropå skolan, som Adelsbo nu talar om, skulle kunna säga ja till de kristdemokratiska förslagen om en kompetensutveckling och kompetenshöjning i hela skolan och inte bara göra en desperat brandkärsuttryckning i valtider?

Herr talman! Jag vill också ställa en mycket konkret fråga till Christer Adelsbo. Fyra av tio i äldreomsorgen och vården saknar utbildning för det arbete de har. Vore det inte på sin plats om Christer Adelsbo presenterade en rejäl satsning för att komma till rätta med detta så att våra gamla och sjuka kan vara säkra på att få en ännu bättre vård – en ännu mer kompetent och kärleksfull vård?

Anf. 33 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det hade ju varit intressant om jag hade kunnat stå här och göra det. Det har jag givetvis svårt för att göra.

Jag märkte att jag inte fick något riktigt svar på den fråga som jag ställde till Torsten. Varför vill man utesluta just de anställda inom skolområdet i den här satsningen? Det är någonting som man har lyft upp.

Jag skulle också vilja få svar på en annan sak som du tog upp i ditt anförande. Det handlar om att man skulle höja den generella åldersgränsen från 50 till 55 år. I motionen har ni inte redovisat något underlag för en bedömning av vilka effekter av olika slag detta skulle få om man genomförde det. Det skulle vara intressant om du hade något att säga om det.

Anf. 34 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater satsar på skolan. Vi utesluter inte skolan. Vi har förslag på skolområdet för att höja kompetensen och säkerställa kompetensen i hela skolan, och inte bara genom en brandkårsutryckning. Vi tycker att det är rimligt att man får chansen att lära hela livet. Socialdemokraterna saknar all form av trovärdighet i talet, snacket och de politiska anförandena om livslångt lärande. Om det skulle vara så att lärandet tar slut vid 50 års ålder – vad är det för besked, Christer Adelsbo, till alla som har fyllt 50 eller är på väg att fylla 50?

Livslångt lärande är jättebra, men nu är det kört för er – är det det som är poängen med den socialdemokratiska politiken?

Jag vill vidare ge Christer Adelsbo chansen att lämna ett rejält besked till alla som kommer att känna sig svikna, om den här propositionen klubbas igenom. Eftersom det är valfläsk och en tidsbegränsad insats som vi diskuterar kommer resultatet att bli att många kommer in för sent. Många kommer inte att hinna upptäcka denna möjlighet förrän bidraget har tagit slut. Många kommer att känna sig svikna av socialdemokraterna. Jag undrar förresten om det är en slump att orden ”svek” och ”socialdemokrater” båda börjar på s.

Herr talman! Kommer det att bli någon fortsättning när valfläsket är stekt och uppätet och den här reformen är avslutad? Vilket besked har Christer Adelsbo till alla dem som undrar?

Anf. 35 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Torsten Lindström är ju verbalt duktig, men som tur är betyder det inte att allt han säger är rätt och sant. Talet om valfläsk är intressant. Innebär det att man inte skulle kunna göra några insatser cirka ett och ett halvt år före ett val utan att de ska kallas för valfläsk. Det är bara att konstatera att Kommunförbundet och Landstingsförbundet har en helt annan uppfattning i de här frågorna. Kommuner och landsting har i dag ekonomiska problem som leder till att man tvingas göra kortsiktiga friställningar. Det här är ett sätt att göra någonting åt situationen, eftersom det på längre sikt är brist på folk i de här yrkena. Jag har alltså väldigt svårt att förstå de inlägg som du gör här.

Anf. 36 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Christer Adelsbo brukar väldigt ofta säga att han inte får några svar. Jag ska därför vara vänlig nog att leverera ett svar på en gång.

Du frågade varför Moderaterna och Folkpartiet yrkar avslag på propositionen och serverar motförslag. Jag vill då bara säga följande.

Förslaget i den här propositionen framställs först och främst inte som den arbetsmarknadsåtgärd som det egentligen är. Du säger att det här förslaget syftar till att minska friställningarna. Ja, på papperet ser det ut så, men vad du glömmer att tala om är att de människor som följer den här utbildningsvägen och får ta del av rekryteringsbidraget ska tillbaka till exakt samma arbetsplatser när de har genomgått sin utbildning. Vi var väl överens om att kommunerna och landstingen hade stora ekonomiska svårigheter. Garanterar de att arbetsplatserna finns kvar när de studerande har genomgått sin utbildning och fått del av rekryteringsbidraget? Det är min första fråga till dig.

Jag måste också ställa följande fråga: Tror du att den ekonomiska krisen kommer att vara över den 31 december 2005, när rekryteringsbidraget upphör? Det sägs klart och tydligt i propositionen att inga ytterligare bidrag får ges efter den tidpunkten. Vad gör vi då? Kommer Socialdemokraterna att förlänga rekryteringsbidraget ytterligare en period? Då börjar vi snart närma oss den valrörelse som du och Torsten Lindström diskuterade i den förra replikomgången. Vad händer då?

Anf. 37 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det är precis så som Tobias Billström säger. Det är en tillfällig åtgärd eftersom alla signaler tyder på att vi kan se en ekonomisk förbättring för kommuner och landsting frammot mitten av 2005. Det är väl ingen tvekan om att detta, som jag tidigare har sagt, är en tillfällig insats. Moderaterna har ju i princip alltid gått emot all typ av vuxenutbildning. Det är i sig inte förvånande. Man kan undra varför moderater inte är villiga att ge kanske framför allt de ungdomar som av olika anledningar inte har haft möjlighet att skaffa sig utbildning en chans till en sådan. Det är ingen tillfällighet att moderaterna opponerar sig så snart man pratar om vuxenutbildning.

Anf. 38 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det där är naturligtvis bara nonsens. Vem som helst är välkommen att läsa den tydliga och klara motion som vi väckte under förra riksmötet och där vi föreslog ett sammanhållet studiestöd för vuxnas utbildning. Vi är inte motståndare till att människor som har kommit upp i åren får skaffa sig en möjlighet att genomgå både grundskola och gymnasieskola. Men vad vi är motståndare till, Christer Adelsbo, är att man tillämpar principen att det här ska användas som arbetsmarknadsåtgärd och för att hyfsa siffror – att man inte utgår från att de här människorna ska vara motiverade för att skaffa sig utbildningen utan använder den som någon sorts svepskäl i stället för att vidta de viktiga åtgärder som behövs för att skapa företag eller tillväxt.

Du svarade vidare inte på min fråga: Kommer ni att förlänga det här efter den 31 december 2005 ifall det visar sig att den ekonomiska utvecklingen inte förbättras, eller kommer ni då bara att avbryta insatsen och lämna de människor som har fått ta del av rekryteringsbidraget vind för våg, som ni tidigare har gjort? Ni gjorde så med de människor som gick igenom Kunskaflödet. Jag tycker att du ska svara på det.

Du kan också få en kort fråga till: Hur är det med förhållandet mellan studielön och studielån? Kommer ni att fortsätta med ett system där man uppenbarligen accepterar att människor som tar studielån och blir betalningsskyldiga hamnar i ett fack, medan det kommer att finnas människor i samma utbildningsgrupp som får möjlighet att få sin utbildning betald från början till slut?

Jag tycker att det är en enorm orättvisa och någonting som Socialdemokraterna, om man planerar att genomföra det här fullt ut, inte minst när det gäller den högre utbildningen, borde ta sig en rejäl funderare på.

Anf. 39 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis ingen tanke på att förlänga den här insatsen. Det är, som jag sagt, en tillfällig åtgärd som gäller under den här perioden. Någon förlängning är inte aktuell i nuläget och kommer nog inte att bli aktuell senare heller.

Jag förstår vidare att man inte vill prata om det, men man säger ändå från Moderaterna att man anser att rekryteringsbidraget till vuxenstuderande över huvud taget aldrig borde ha införts. Rekryteringsbidragets grundläggande syfte är ju att stimulera till studier på fundamental gymnasial nivå. Det handlar om att försöka förmå vuxna att våga börja studera. Bidraget vänder sig dels till lågutbildade som är arbetslösa eller riskerar att bli det, dels till sådana som på grund av funktionshinder behöver extra tid för att nå studiemålen.

Det här är grupper som vi alltid värnar om, men det gör tyvärr inte alla alltid.

Anf. 40 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att säga att vi är överens om en sak. Det här är egentligen ett sätt att underlätta för kommunerna att maskera arbetslöshet. Men om man vill ha en bättre fungerande arbetsmarknad – för det är det som detta gäller – varför då inte plocka bort åtminstone en del av de bördor som man har lagt på arbetsgivarna? Det skulle vara bra för kommuner och landsting. Det skulle bli lättare att anställa. Det skulle bli onödigt att friställa, och det skulle också vara mycket bra i det privata näringslivet.

Varför skapar man först enorma svårigheter för arbetsgivarna, svårigheter som egentligen blockerar en fri och skapande relation i arbetslivet, och försöker sedan lappa i systemet med små åtgärder här och där och kallar det utbildning? Utbildning är en långvarig verksamhet. Man lär sig inte mycket på bara några månader eller ibland ett år. Man behöver kontinuitet. Med småhackade insatser på olika grupper kommer man ingen vart, och det är därför som vi har avstyrkt det här förslaget.

Anf. 41 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Ana Maria Narti säger här att vi maskerar arbetslösheten. Du kan ju säga så, men när man ser de problem som finns ute i kommunerna och riskerna med friställningar som sker trots att man egentligen långsiktigt absolut behöver ha den berörda personalen kvar, får du för din del kalla det vad du vill. Vi ser ändå det här som viktiga insatser.

Jag skulle vilja fråga Ana Maria Narti: Anser du att Kommunförbundet och Landstingsförbundet har gjort helt fel bedömningar när de ställer sig bakom denna proposition?

Anf. 42 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Jag har hittills aldrig sett någon politiker som tackar nej till pengar. Det är alltså mycket enkelt att förklara varför de ställer sig bakom propositionen. Men jag minns också den tid när Bosse Ringholm var ansvarig för Stockholms läns landsting och 600 sjuksköterskor gick i någon form av omskolning. De fick behålla sina löner, men de fick inte syssla med patienter.

*Tillfälligt vidgad
användning av
rekryteringsbidrag
till vuxenstuderande*

Sådana komplicerade system som försöker kompensera skador som socialdemokratin själv har skapat leder bara till ännu större kostnader för arbetsinsatsen, och de mycket höga kostnaderna för arbetsinsatserna i Sverige i dag leder till förlamning i arbetslivet, och då hjälper inte någon utbildningsinsats alls.

Anf. 43 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det var ett något förenklat svar att ingen kommun tackar nej till pengar. Så är det självfallet, men det råder ingen tvekan om att Landstings- och Kommunförbunden ser detta som en positiv tillfällig insats för att komma till rätta med de problem som man har.

Det förslag som vi nu behandlar handlar om att minska risken för friställning av personal inom den kommun- och landstingsfinansierade verksamheten, inom vård, skola och omsorg. Jag tycker att det är väldigt underligt att flera partier här är emot detta förslag.

Anf. 44 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande nr 15 om lagändringar för att tillfälligt vidga användningen av rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. Den här förändringen är tidsbegränsad till ett och ett halvt år och kommer att gälla mellan den 1 juli i år och den 31 december nästa år.

Målgruppen är också något annorlunda än den som det reguljära rekryteringsbidraget vänder sig till. Det är alltså begränsat till anställda inom vård, skola och omsorg och anställda i kommuner och landsting. Vid urvalet ska de som blivit ofrivilligt deltidsarbetslösa prioriteras. För att möta den här lite specifika målgruppens behov på ett bra sätt har också åldersgränsen för det vidgade bidraget höjts till 55 år. Bidraget kommer endast att kunna gälla halvtidsstudier och ska kombineras med halvtidsarbete. Studierna kan ske både på gymnasial och eftergymnasial nivå, och omfattar alltså även grundutbildning på högskolan.

Antalet utbildningsplatser kommer att fördelas lika mellan den kommunala vuxenutbildningen och högskolan. Totalt omfattar utbildningsstatsningen 6 000 personer varav 4 000 kommer att kunna rekryteras i kommunerna och resterande 2 000 i landstingen. Fördelningen av de här platserna kommer att ske utifrån verksamhetsvolym, arbetslöshet och sysselsättningsgrad.

Det här är att betrakta som en temporär arbetsmarknads- och utbildningspolitisk insats under en tid då ett stort antal personer inom vården, omsorgen och skolan riskerar att förlora sina jobb alternativt tvingas att acceptera deltidsarbete. Samtidigt vet vi politiker att pensionsavgångarna är stora framöver och att det kommer att bli svårt att rekrytera personal i framtiden. Vi vet också att behoven ökar, speciellt inom vården och omsorgen på grund av den ökande andelen äldre i befolkningen.

Genom den här åtgärden får ett stort antal personer, de flesta av dem kvinnor, möjlighet till en kompetensutveckling inom sitt yrkesområde i stället för att gå ut i passiv arbetslöshet eller rentav tvingas att byta bransch. Vi tycker att det här är en väldigt viktig åtgärd för att trygga jobben. Jag vill återigen säga att det här kommer att innefatta väldigt många inom den kommunala sektorn. Det handlar om 6 000 personer, förmodligen kvinnor. Den här åtgärden har mötts med ett väldigt stort

positivt intresse och ett stort stöd från både Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Det gäller både kompletteringsutbildningarna och den temporära vidgningen av rekryteringsbidraget.

Jag skulle vilja kommentera det som har sagts här. Vid några tillfällen har man nämnt det individuella kompetenssparandet. Jag kan förstå att man förväntar sig att det ska komma ett förslag snart. Den här saken har utretts tre gånger. Jag hoppas att oppositionen har satt sig in i de här utredningarna. Då finner man lätt att det här är administrativt väldigt krångligt. Det är dyrbart att administrera. Det har också en liten utbildningspolitisk effekt. Det har definitivt en dålig fördelningspolitisk effekt. Det tangerar andra stora sociala system, socialförsäkringssystemet och skattesystemet. Det har varit svårt att hantera. Det blir lätt ytterligare ett förstärkt pensionssparande för höginkomsttagare. Erfarenheterna från andra länder, bland annat Storbritannien, har visat att det är väldigt lätt att manipulera den här typen av system. Där har man faktiskt lagt hela det här projektet på is.

Jag tycker att det är synd att Centern intar en sådan negativ inställning till detta. Egentligen är ju Centerpartiet i grunden positivt inställt till rekryteringsbidraget. Jag ser detta som en oerhörd möjlighet för kommuner och landsting i en kärv tid. I mitt landsting i Östergötland saknas det 300 miljoner kronor. Då måste man friställa människor. Vi har nu under en tid haft en väldigt lång och seg lågkonjunktur. Jag tycker att det är synd att Centern hakar fast vid de här neddragningarna av rekryteringsbidraget. Det har sin grund i att när man inför ett nytt bidrag, som rekryteringsbidraget, tar det ett tag innan det sätter sig, innan man hittar ett sätt att hantera bidraget och innan man kan lämna tillräckligt med information. Vi har nyligen fått siffror från CSN där vi ser att nu är det väldigt många som söker det här rekryteringsbidraget. Det var det inte tidigare. Det fanns alltså ett visst överskott. Men nu har informationen satt sig och man vet hur man ska hantera detta, och nu fyller man upp detta som vi har givit.

Det är många som har sagt att man måste markera något slags principfasthet. Jag tror faktiskt att en regering också måste vara flexibel och möta de problem som finns här och nu. Utvecklingen och förändringstakten är oerhört snabb i vårt samhälle. Det går inte att ha en alltför statisk och rigid hållning. Det tycker jag är en regerings absoluta skyldighet.

Torsten Lindström är fenomenal med sina metaforer. Han envisas alltid med att kalla både Vänsterpartiet och Miljöpartiet för stödpartier. Vi föredrar att kalla oss för samarbetspartier. Det är faktiskt ett regerings-samarbete.

Jag skulle vilja lämna en metafor. Jag har ett litet barnbarn som heter Emil. Han ska precis lära sig att cykla. Han kan inte cykla. Men om man ska lära sig att cykla när man inte kan cykla har man väldigt stor hjälp av två stödhjul. Annars kan man inte hålla balansen, och man kan absolut inte förflytta sig. Jag tror att Torsten Lindströms ambition inför nästa val är att bli just ett sådant här stödhjul till en borgerlig regering, förmodligen med Moderaterna vid styret. Men han ska akta sig så att kd inte blir det tredje hjulet under vagnen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Tillfälligt vidgad
användning av
rekryteringsbidrag
till vuxenstuderande*

7 § Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2003/04:FiU26
Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag (prop.
2003/04:109).

Anf. 45 AGNETA GILLE (s):

Herr talman! Vi ska nu debattera finansutskottets betänkande FiU26 som handlar om förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag.

Regeringen föreslår i en proposition ett förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag. Vidare föreslår regeringen att flertalet av styrelseledamöterna i icke vinstutdelande försäkringsaktiebolag och i ömsesidiga försäkringsbolag varken ska vara anställda eller styrelseledamöter i något bolag inom samma företagsgrupp.

Meningen med de här åtgärderna är att stärka styrelsens oberoende i förhållande till ledande befattningshavare i försäkringsbolagen.

Regeringen föreslår också i propositionen att försäkringstagarrepresentantens roll i bolagens styrelser renodlas. Detta sker genom att kravet på sådan representant begränsas till icke vinstutdelande försäkringsaktiebolag samt genom att möjligheten för Finansinspektionen att utse en representant avskaffas.

Försäkringstagarnas ställning i icke vinstutdelande försäkringsbolag förstärks dessutom genom att regeringen föreslår att styrelsen och bolagsstämman ska ha en rättslig skyldighet att se till att de försäkringstagare som bidrar med riskkapital inte tillfogas otillbörliga nackdelar till andra intressegruppers fördel. Detta betänkande är inte enkelt.

Vidare föreslås också att försäkringsbolagen ska ge information om placeringsriktlinjer för samtliga tillgångar och ta fram riktlinjer för hanteringen av intressekonflikter.

Slutligen föreslås att Finansinspektionen får skärpta sanktionsmöjligheter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004, det vill säga i år. Allt detta tillstyrks av majoriteten i utskottet.

I betänkandet behandlar utskottet också två motioner som har väckts med anledning av den här propositionen. Det finns tre reservationer i betänkandet.

Herr talman! Med det lämnar jag över till debatt.

Anf. 46 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Livförsäkringsbolagen har varit mycket omdiskuterade under de gångna åren. Dels har de drabbats hårt av börsnedgången – i vissa fall har de tvingats återta en del av de icke garanterade vinstmedlen – dels har vissa transaktioner mellan icke vinstutdelande eller ömsesidiga livförsäkringsbolag och deras moderbolag eller systerbolag ifrågasatts.

Konstruktionen med icke vinstutdelande eller ömsesidigt livförsäkringsbolag som ingår i en koncern med andra bolag, som däremot är vinstdrivande eller har andra intressen att ta hänsyn till, är till sin natur sådan att den innehåller klart motstående intressen. En försäkringskoncern som äger ett icke vinstutdelande eller ömsesidigt livförsäkringsbo-

lag kan visserligen se en annan nytta med det här ägandet än att livbolaget just ska generera vinst, till exempel att man kan erbjuda sina kunder ett fullsortiment av försäkringslösningar, men normalt sett ligger nyttan med ägandet av ett bolag i den vinst som det kan generera till ägaren. Om nu inte vinstutdelning är tillåten är det ju inte något förvånansvärt om det ändå kliar i fingrarna på en del så att de på annat sätt försöker dra större ekonomisk nytta av sitt ägande. Det är därför, för att slå vakt om livförsäkringsspararnas intressen, som det finns ett behov av en särreglering av dessa företag.

Finansinspektionen har nyligen granskat nio icke vinstutdelande eller ömsesidiga livförsäkringsbolag som ingår i större försäkringskoncerner. Granskningen visade att livbolagens interna kontroll i många fall var otillfredsställande och att man saknade strukturerade rutiner för att dokumentera information och förhandlingar med moderbolaget eller närstående företag. Vidare visade granskningen att dokumentationen av marknadsmässigheten vid avtal med andra bolag i samma koncern brister både vad gäller pris och andra avtalsvillkor, och att de arvoden som betalas till andra bolag i samma koncern för att de till exempel ska bedriva kapitalförvaltning åt livbolagen varierar kraftigt. I vissa fall förhåller det sig till och med på det sättet att upphandlingen av livbolagets kapitalförvaltning och andra tjänster sker av personal anställd i moderbolaget eller i andra bolag i samma koncern. Ett livbolag visade sig även ha personal anställd för andra bolags räkning.

Finansinspektionens granskning visar således att det finns klara risker för en sammanblandning av olika roller inom försäkringskoncernerna, vilket ju kan bädda för att livförsäkringsspararna kan komma att missgynnas. Livförsäkringstagarna har inte heller någon reell möjlighet att utöva en ordentlig insyn i de interna transaktioner som försiggår för att kunna slå vakt om sina intressen. För att stärka livförsäkringstagarnas position är det därför befogat med en uppstramning av de regler som gäller för de icke vinstutdelande eller ömsesidiga livförsäkringsbolagen.

Vi tillstyrker därför huvudsakligen regeringens förslag till åtgärder, som ju bland annat innebär ökade krav på oberoende ledamöter i livbolagens styrelser och krav på att bolagen har riktlinjer för att hantera intressekonflikter. Men om regeringen verkligen hade velat slå vakt om livbolagens integritet gentemot moderbolag och systerbolag så borde kravet på oberoende även ha gällt för verkställande direktör och styrelseordförande. Vi anser att det är rimligt att de här nyckelpositionerna inte innehas av personer som sitter i ledningen för ett eller flera andra bolag i samma koncern. Det råder ingen tvekan om att verkställande direktören och styrelseordföranden har ett större inflytande och ett informationsövertag gentemot övriga styrelseledamöter. Att vara styrelseordförande eller vd i ett icke vinstutdelande livbolag och i ett vinstdrivande sakbolag i samma koncern, som har avtal sinsemellan om till exempel utförande av olika tjänster som kapitalförvaltning, innebär ju att det uppstår en betydande intressekonflikt som kan vara svår att balansera endast genom ett krav på fler oberoende ledamöter i livbolagets styrelse.

Därför har vi föreslagit att kravet på oberoende ska gälla även för vd och styrelseordförande. Det är med beklagande som vi kan konstatera att det här förslaget inte har vunnit gehör hos majoriteten i utskottet. Det är tydligt att vänstermajoriteten hellre slår vakt om att försäkringsbolagsdi-

rektörer ska kunna sitta på dubbla stolar än om att skapa ett riktigt gott skydd för livförsäkringstagarna. Och jag undrar, för att ta ett exempel: Varför är det viktigt att Anders Sundström i framtiden ska kunna vara vd för både Folksam livförsäkringsbolag och Folksam sakförsäkringsbolag, när det så uppenbart skapar en intressekonflikt som kan komma att missgynna försäkringstagarna?

Regeringens förslag är så utformat att kravet på oberoende styrelseledamöter även omfattar dem som sitter i styrelsen för bolag som är helägda av livbolagen. Det här är i grunden omotiverat, eftersom den intressekonflikt som återfinns mellan livbolag och moderbolag eller systerbolag inte återfinns mellan livbolaget och dess helägda dotterbolag. Tvärtom ligger det i livbolagets och försäkringstagarnas intresse att kunna utöva en effektiv ägarstyrning gentemot sina egna helägda dotterbolag. Därför har vi i utskottet lagt fram ett förslag om att dessa styrelser ska undantas från kravet på oberoende styrelseledamöter. Vi har från borgerligt håll lagt fram förslag om en något annorlunda reglering, en mer ändamålsenlig reglering jämfört med regeringens förslag och en reglering som vi anser på ett bättre sätt tillvaratar livförsäkringstagarnas intressen.

Därmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den borgerliga fyrtireshuset, reservation nr 1.

Anf. 47 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Sverige har en av de högsta medellivslängderna i världen. Vi blir allt äldre. Ibland beskrivs detta som något negativt, som ett problem för samhället. Tvärtom är detta oerhört positivt. Alltför många lever längre, och under en större del av ålderdomen lever man också ett kvalitativt sett bra liv.

Men det leder till vissa påfrestningar för staten när det gäller ekonomi och liknande. Långt tidigare än många andra länder insåg vi här i Sverige behovet av att förändra vårt pensionssystem och att göra det så robust att det klarade av att möta både de stora pensionsavgångarna under 2000-talets första hälft och den alltmer ökade medellivslängden. Vi lyckades, och det är inte utan stolthet som jag kan konstatera att företrädare för Folkpartiet, i första hand Bo Könberg, på ett avgörande sätt bidrog till att skapa detta nya pensionssystem. I dag ser andra länder, både i och utanför Europa, med intresse på det nya svenska pensionssystemet.

Redan när vi införde det här systemet, men också efteråt, kom många människor att inse behovet av att själva ta ansvar för sin ekonomiska situation efter avslutat yrkesliv. Genom eget pensionssparande kunde man på ett annat sätt avgöra hur ens ekonomiska situation skulle gestalta sig under livet efter pensionen. Det här har i dag lett till att flera miljoner svenskar pensionssparar.

De livbolag som har att förvalta alla dessa människors pengar har erhållit ett stort förtroende. Medvetenheten om att man ansvarar för hur miljoner människors pensionärstillvaro kommer att gestalta sig ekonomiskt bjuder att ta sitt uppdrag på största allvar.

Ibland hör man folk säga att vi politiker är lite klåfingriga och lägger näsan alltför mycket i blöt – till skillnad kanske från dem som i stället stoppar fingrarna djupt i syltburken och hoppas att det inte ska märkas. Det kan därför finnas anledning att erinra om att det är på förekommen

anledning som vi behandlar finansutskottets betänkande 26 om förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag.

Samtliga partier har varit överens om att det är viktigt att stärka styrelsens roll i förhållande till ledande befattningshavare i försäkringsbolaget. Vi vill renodla försäkringstagarnas representanter i bolagens styrelser. Bolagsstämman i icke vinstutdelande försäkringsbolag ska ges rättlig skyldighet att se till att försäkringstagare som bidrar med riskkapital inte tillfogas nackdelar till fördel för andra intressegrupper.

Det är ett utskott som i det stora hela är enigt när det gäller detta betänkande. Det känns onödigt att påminna om de händelser som gör att utskottet och regeringen anser att vi politiker måste agera för att ge ett ökat skydd för försäkringstagare i livbolag. Det känns bra att vi snabbt och gemensamt inom både opposition och majoritet agerar för att skapa detta förstärkta skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolagen.

På en punkt vill Folkpartiet och samtliga övriga oppositionspartier gå längre än majoriteten. Vi vill att verkställande direktör och styrelseordförande i ömsesidiga försäkringsbolag och i försäkringsbolag som inte får dela ut vinst inte ska vara anställda eller styrelseledamöter i företag som ingår i samma koncern eller i företagsgrupp av motsvarande slag. Utskottets majoritet är inte helt avvisande till vårt resonemang, men man väljer att vila på hanen.

Vi anser att vårt förslag innebär att verkställande direktör och styrelsens ordförande ges helt andra möjligheter att värna försäkringstagarnas intressen utan att riskera att ta otillbörlig hänsyn till andra koncernintressen eller intressen som kan gynna bolag där man själv är personligt involverad på ett sätt som kan skapa intressekonflikter. Detta stärker försäkringstagarnas ställning och gör att deras intressen kan värnas på ett bättre sätt. Vi anser att vårt förslag stärker förtroendet för försäkringsbolagen. Det är viktigt att vi pensionssparare kan lita på våra bolag. Folkpartiets och övriga oppositionspartiets förslag gör att denna tillit kan öka.

Jag vill därmed yrka bifall till reservation 1.

Anf. 48 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! De senaste årens affärer inom försäkringssektorn har knappast gått obemärkta förbi. Försäkringsbolagen personifierar i dag den negativa bilden av näringslivet. Orsakerna till det här är mångfasetterade. Ibland är det självförvållat, ibland inte. Det är här alla affärer har skett, det är här de etiska frågorna har lagts åt sidan och det är här det folkliga förtroendet har undergrävt.

Det här ärendet innehåller alltså mycket av förtroendefrågor – brist på förtroende är alltså bakgrunden till hela ärendet.

Upprensning pågår inom branschen. Det främsta saneringsarbetet finns att söka där. Alla inser att här gäller det att återskapa förtroendet. Det är något av en överlevnadsfråga.

Misstanken om transaktioner för att undgå olika regler i syfte att gynna en part på annans bekostnad har genomsyrat den kritik som har framkommit. Förändrade regler för att försäkra försäkringstagarnas inflytande och insyn är alltså nödvändiga. Det gagnar såväl branschen som försäkringstagarna.

Det förslag som nu läggs fram är ett steg i rätt riktning. Från Centerpartiet vill vi dock gå ytterligare några steg.

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Förstärkt skydd för
försäkringstagare i
livförsäkringsbolag*

Behandlingen av ärendet har präglats av såväl uppvaktningar som mängder av skrivelser. Engagemanget från alla de berörda parterna i det här sammanhanget har varit stort.

Från Centerpartiet delar vi uppfattningen att flertalet av styrelseledamöterna i icke vinstdrivande försäkringsbolag och i ömsesidiga försäkringsbolag ska vara personer som varken är anställda i bolaget eller styrelseledamöter i företag som ingår i samma företagsgrupp. Styrelsens oberoende måste garanteras. Det är alltså en fråga om förtroende inför försäkringstagaren.

Förslagen i propositionen är en förbättring i det här avseendet men alltså inte tillräckliga. Som reservanter vill vi minska möjligheten att ifrågasätta ledningen och stärka konsumentskyddet. Det innebär att också styrelsens ordförande och verkställande direktör ska vara oberoende. Utskottets majoritet skönjer samma behov av förstärkt oberoende men vill att frågan ska utredas av Försäkringsföretagsutredningen om en sådan här åtgärd ska vara aktuell. Jag ser framför mig att vi i framtiden kommer att få ett system som reservanterna nu föreslår. Därför biträder jag reservation 1.

Regeringen föreslår i propositionen att Finansinspektionen ska ges utökade sanktionsmöjligheter. Inspektionen ska få besluta om att ge en varning men också förena varningen med en straffavgift.

Från Centerpartiet ser vi det som viktigt att regler kring debitering av straffavgifter och förseningsavgifter görs klara och förutsägbara, både för myndigheten och för den som ska straffas. Som vi ser det, upplevs det som stötande att införa ett system med förseningsavgifter som utgår automatiskt och genom ensidigt myndighetsbeslut. Det måste vara naturligt att en förseningsavgift tas ut när överträdelsen inte är ringa eller ursäktlig och rättelse inte har skett. Det måste vara lika naturligt att den som drabbas av straffavgiften har rätten och möjligheten att överklaga sådana här beslut.

Beträffande flyttningsrätt för livförsäkringssparande kan vi konstatera att det här inte är en enkel fråga. Trots det måste den sparande ges rätten att själv besluta över sina pengar. Vi är väl medvetna om att det övervägs i Regeringskansliet att flyttningsrätt ska kunna införas. Regeringen ska snabbt utreda det här. Utskottets majoritet anser att det beskedet räcker. Vad begreppet ”snabbt” innebär i det här sammanhanget är en väsentlig fråga.

Vi ser det som naturligt att betona att den här möjligheten ska ges alla försäkringstagare. Vi ser rätten att flytta sina pensionsmedel mellan olika livbolag som en fundamental byggsten. Om en försäkringstagare tappat förtroendet för det bolag som förvaltar sparmedlen är det också rimligt att den här rätten ges alla försäkringstagare. Hur det påverkar avkastningen, hur det ställer sig vid långsiktiga placeringar och hur kostnaden blir för det här är det rimligt att utredningen får ge svar på.

Från Centerpartiet vill vi betona vikten av snabbhet i utredningen, samtidigt som vi vill slå fast rätten för alla att själva råda över sitt eget kapital.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 3 under punkt 10.

Herr talman! Betänkandet *Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag* ska ses i ljuset av vad som hänt efter den senaste stora översyn av regelverket för försäkringsverksamheten som gjordes i samband med försäkringsrörelsereformen.

Den tid som varit efter reformen har präglats av en kraftig börsnedgång, som har sagts här tidigare, som drabbat försäkringsbolagen hårt, dessutom av vad som hänt bland annat inom Skandia, som i sin tur drabbat försäkringstagarna mycket negativt. Det har visat sig med all tydlighet att det finns brister i det regelverk som försäkringsföretag har att följa.

Mot bakgrund av vad som hänt är det viktigt att nu modernisera regelverket samt stärka försäkringstagarnas ställning och återställa förtroendet för livförsäkringsmarknaden. Regeringen har därför påbörjat ett uppföljningsarbete som bedrivs utifrån både ett långt och ett kort perspektiv.

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar är en del av de åtgärder som ska ses i det korta perspektivet. Åtgärder på lång sikt utreds nu i Försäkringsföretagsutredningen, och deras resultat ska vara klart hösten 2005.

Herr talman! Jag ska kort kommentera några av de förslag som finns i betänkandet.

Det första är ökat oberoende för styrelseledamöter i försäkringsbolag. Förslaget innebär att flertalet styrelseledamöter i icke vinstutdelande försäkringsbolag ska vara personer som varken är anställda i bolaget eller styrelseledamöter i företag som ingår i samma företagsgrupp.

Vidare föreslås att försäkringstagarrepresentanter i styrelse i försäkringsbolag begränsas till icke vinstutdelande försäkringsbolag. Kravet på oberoende styrelseledamöter utökas, så att de inte får vara aktieägare och ej heller anställda eller styrelseledamöter i företag som ingår i samma företagsgrupp. Dessutom ska försäkringstagarrepresentanter utses av försäkringstagarna eller någon intressegrupp som har anknytning till försäkringstagarna.

Betänkandet innehåller också förslag om utvidgade placeringsriktlinjer. Dessa riktlinjer ska bland annat innehålla principer för placering av bolagets samtliga tillgångar med en särskild redovisning av principer för de tillgångar som används för skuldtäckning.

Herr talman! Utöver det jag nu kommenterat innehåller betänkandet också förslag om utvidgade jävsregler, att associationsrättsliga generalklausuler förtydligas, riktlinjer för intressekonflikter, nya sanktionsmöjligheter samt att Reklamationsnämnden ska kunna återuppta prövning av vissa försäkringsärenden. Därför finns det ett förslag i tilläggsbudget 1 för 2004 att öka anslaget till nämnden med 1,1 miljoner kronor.

Till sist finns det också ett förslag som innebär att lagen om finansiell rådgivning till konsumenter även ska omfatta placering av konsumenternas tillgångar i traditionell livförsäkring.

Med detta, herr talman, stärker vi nu försäkringstagarnas intressen i livbolagen. Jag utgår från att ytterligare förslag kommer att lämnas efter det att Försäkringsföretagsutredningen blir klar.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet FiU26 samt avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

*Överföring av
periodiseringsfond
och expansionsfond
vid ombildning till
aktiebolag, m.m.*

8 § Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2003/04:SkU33
Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m. (prop. 2003/04:133 och skr. 2003/04:63).

Anf. 50 FREDRIK OLOVSSON (s):

Herr talman! Det finns ingen större anledning för mig att breda ut mig över det här ärendet, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på den reservation som finns. Vi får se om det är någon mer som anmäler sig. Då får jag väl återkomma.

Anf. 51 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Det är väl många som sitter på sina kammare nu, ivriga att kasta sig ut i slutdebatten inför EU-valrörelsen. Eller så kanske de vill åka hem och fira pingst och mors dag – jag vet inte.

Det här är ett litet betänkande men ack så viktigt. Kristdemokraterna anser att arbete och företagande är grunden för vår gemensamma välfärd och att vi är beroende av att arbetstillfällen skapas inte bara i offentlig sektor utan också i privat sektor. Dessa två kan helt enkelt inte leva utan varandra.

De flesta företag har en blygsam men modig början. Det kanske bästa exemplet är Bill Gates, som på 70-talet på egen hand byggde upp ett litet företag som i dag är ett av världens viktigaste och största: Microsoft. Ett svenskt exempel är Salvatore Grimaldi, som invandrade till Sverige och på sin fritid började göra affärer från sitt garage. I dag är hans Grimaldi Industrier en rad cykelföretag, och 1997 betalade Salvatore Grimaldi 14,5 miljoner kronor i skatt.

Herr talman! Vad jag vill säga med dessa ord är att dessa herrar en gång började i liten skala – vi får hoppas att det också blir kvinnor som börjar i samma skala – och företagen fick växa. Nästan alla stora företag har en gång börjat i liten skala med kanske bara en grundare som anställd eller en grundare som har anställt någon annan. Det är viktigt att riksdagen stöder den här typen av personer i stället för att hindra dem. I dag har riksdagen att besluta i just en sådan fråga som berör den här typen av framgångssagor. Det kanske man inte tänker på till en början.

Utskottsmajoriteten har funnit att när man omvandlar en enskild firma till ett aktiebolag så kan en orimlig skattevinst uppstå när de obeskattade reserverna flyttas med. Även vi kristdemokrater inser problemet. Det ska givetvis inte vara möjligt att dra sig undan beskattning genom ett laborerande med den juridiska formen för företaget.

Men å andra sidan är det viktigt att vi här i riksdagen avhåller oss från att i vår iver att täppa till alla kryphål faktiskt slänga ut barnet med badvattnet. Här anser vi kristdemokrater därför att försiktighetsprincipen måste gälla. Man bör inte ändra reglerna med mindre än att man vet att det inte drabbar svensk företagsamhet.

Vi kristdemokrater har därför väckt en motion med anledning av regeringens proposition, eftersom den inte tar tillräcklig hänsyn till de likviditetsproblem som kan uppstå för de företagare som vill ombilda sin enskilda näringsverksamhet till ett aktiebolag genom så kallad apportemission. Vi föreslår därför att regeringen ska återkomma med ett förslag som inte riskerar att innebära likviditetsproblem i samband med företagsombildningarna. Vi pekar på ett alternativ som förespråkas av Svenskt Näringslivs skattedelegation, vilket går ut på att man ska behandla negativa belopp vid företagsomvandlingar som kapitalvinst det år då ombildningen sker medan skatten fördelas över en femårsperiod.

Det skulle innebära att företagaren får tid på sig att betala av skatteskulden, som uppstår när han eller hon bildar aktiebolag. Det skulle göra att uppfinnare och andra som vill ta steget till att bli företagare i aktiebolag också kan göra det även om de har en del obeskattade reserver.

Härmed yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 52 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Lars Gustafsson har väl beskrivit innehållet i den reservation som föreligger här som ju utgår från den motion han nämnde. Jag vill hänvisa till vad han nyss angav, men jag vill också göra kammaren uppmärksam på att det här kan tyckas vara en relativt liten fråga, men den är på sitt sätt en temperaturmätare på företagsklimatet i vårt land.

Är det så att regeringen försummar påpekanden som kommer om att det här kan ha negativa verkningar för småföretag som vill växa och utvecklas bör man rätta till de problem som kan uppstå när man nu genomför den av regeringen i och för sig kanske motiverade ändringen. Jag utgår från att man, även om socialdemokraterna i utskottet nu har sagt nej till den här motionen, ändå noggrant studerar effekten av att man inte har åstadkommit samtidiga förändringar som tar hänsyn till de likviditetsproblem som kan uppstå när ett växande mindre företag ombildas från enskilt bolag till aktiebolag. Jag utgår från att regeringen, även om man nu avslår motionen, som jag yrkar bifall till genom att yrka bifall till reservationen, ändå återkommer i ärendet.

Anf. 53 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Herr talman! Än en gång befinner sig skatteutskottets ledamöter i kammaren för att diskutera frågor som rör företagandet och dess villkor. Lennart Hedquist sade i talarstolen för en stund sedan att det här var en liten fråga, och jag håller med Lennart. På det stora hela kan det här verka vara en liten fråga. Men jag tror att man ska vara medveten om att alla de frågor som vi är inne och petar i, som vi gör detaljförändringar i och som vi kan tycka verkar vara små, påverkar den enskilda företagaren på ett sätt som faktiskt kan vara avgörande.

Jag har sagt det förr i den här talarstolen, men jag tycker att det förtjänar att sägas igen. Det finns ett grundproblem i svensk företagarpolitik, och det är faktiskt att det har hänt alltför lite, för att inte säga inget,

positivt för svenska företagare de senaste åren. Nu står vi här med ytterligare ett nytt lagförslag, och det här lagförslaget går ut på att täcka hål i nuvarande lagstiftning vad gäller överföring av periodiseringsfonder vid ombildningar till aktiebolag.

Från Folkpartiets sida tycker vi att den korrigering som man nu gör för att täppa till det här överutnyttjandet av systemet är bra, men jag tycker precis som Kristdemokraterna har framfört i sin motion att det också är viktigt att se till att det här förslaget inte slår in öppna dörrar för dem som vill gå från en enskild firma till att ombilda sitt företag till ett aktiebolag. Därför, herr talman, ställer också vi oss bakom den motion som kd har skrivit, och jag vill med detta yrka bifall till den reservation som finns.

Anf. 54 FREDRIK OLOVSSON (s):

Herr talman! För Sverige är det viktigt att näringslivet har förmågan att skapa starka och livskraftiga företag. Det är det här ett exempel på. Skattepolitiken måste utformas på ett sätt som så långt möjligt bidrar till just det. En viktig ingrediens i en sådan politik är att skattesystemet är neutralt och likformigt, att reglerna behandlar olika företag och företagsformer på ett sätt som inte leder till att konkurrensen snedvrids.

Det är precis ett sådant förslag som vi tar ställning till i dag när regeringen och skatteutskottet vill täppa till en lucka i lagstiftningen som innebär att vissa företag kan sänka sin skatt i samband med en ombildning av bolaget trots att en sådan ombildning i sig inte alls var tänkt att ge någon skatteeffekt. De nuvarande bestämmelserna kan alltså användas på ett sätt som det inte var tänkt. Risken är förstås då stor att vi får företagsombildningar som enbart motiveras av skatteskal. Risken är dessutom överhängande att verksamheter ombildas gång på gång, att man sätter det i system, och att det i sin tur innebär att staten går miste om skatteintäkter och att konkurrensen i näringslivet snedvrids.

Som vi har hört har de borgerliga partierna en gemensam reservation. Där vill man ha en annan teknisk lösning på problemet. Bekymret med deras förslag är att det inte leder till neutralitet och likformighet eftersom det ger upphov till en skattecredit för de företag som har möjlighet att använda den här typen av regler. Det är också skälet till att vi har yrkat bifall till vårt förslag i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 55 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är mycket teknik här. Problemet är lite grann att skatteutskottet vid det förra förslaget 1997/98 påtalade att man inte tog hänsyn till likviditetsproblemen. Det var därför man skickade det tillbaka och ville ha en annan lösning. Som det nu är har man inte löst det likviditetsproblem som kan uppkomma. Företaget måste ju tillskjuta 100 000 för att över huvud taget få bilda ett aktiebolag. Det förslag som vi har till översyn skulle motverka att man bara av okynne, om man säger så, skulle skaffa sig skattefordelar.

Det andas lite av att man misstänkliggör alla som vill göra någonting, att det bara görs ur skattefiffelsynpunkt. Vi har i en tidigare valkampanj pratat om att man ser hela svenska folket som någon sorts fiffelare, företagare också. Det framställs så. Jag är lite rädd för att man försöker strypa

varenda kryphål till vilket pris som helst, att man hellre ser till att ingen verksamhet kommer i gång än att man ska hålla sig till statuterna. De riskerna tar man alltid. Det ligger på det moraliska området.

Det skulle inte ha varit omöjligt för utskottsmajoriteten att överväga de tilläggsförslag som vi hade i vår motion. Man skulle ha kunnat se över detta. Jag brukar ta en liknelse med min mor som jobbade i en järnhandel och sålde dammsugare. Hon sålde östtyska dammsugare. De var väldigt billiga, de fungerade nästan aldrig, men alla hade råd att köpa dem.

Anf. 56 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt den sista kopplingen till ärendet, men det är antagligen mitt problem och inte någon annans.

Det kan naturligtvis bli så, som också Lennart Hedquist påpekade i sitt anförande, att det blir problem med likviditetsfrågorna. Då får vi återkomma med förslag som kan lösa det. Men som vi ser det i dag tror vi inte att det blir ett särskilt allvarligt problem.

Det är ett större bekymmer att vissa företagare tillåts utnyttja den här typen av skatterabatter medan andra inte får det. Det är alltså inte bara en statsfinansiell fråga att få in så många kronor till staten som möjligt. Det handlar också om att ha ett neutralt och likformigt skattesystem som inte snedvrider konkurrensen i näringslivet. Det är viktigt för effektiviteten i ekonomin och naturligtvis också för de småföretagare som inte får den möjlighet som Lars Gustafsson vill ge andra småföretagare.

Anf. 57 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Man brukar säga att man inte vill blanda in trosfrågor i politik. Till syvende och sist handlar det om hur vi tror att det ska bli. Vi tror att det behövs en liten morot och en liten banan att ge företagare för att de ska utvecklas. Vi har också fått ta del av Företagarförningens undersökning bland svenska folket om vad de tror är det bästa sättet att utvecklas. Jag är väldigt glad att 66 av hallänningarna tror att det sker bäst genom att stimulera småföretagare, för där har vi den bästa tillväxten. Jag och min medkombattant här har lite olika uppfattning om vad vi tror skulle vara bäst. Vi vill gärna ha enhetliga lagstiftningar, men vi tror att vårt förslag skulle täppa till de värsta hålen och dessutom gynna företagsamhet. Vi får väl se vad framtiden utvisar, om det är du eller jag som får rätt.

Anf. 58 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Det förslag som ni har räcker inte till för att både täppa till hålet i lagstiftningen och göra skattesystemet neutralt och likformigt, det vill säga att det blir rättvist mellan olika företag och företagsformer. Vissa kan faktiskt få en rejäl skattecredit med ert förslag medan andra företag inte får samma möjligheter. Därför ställer vi inte upp på ert förslag. Vi tror att det som utskottets majoritet nu föreslår både innebär att vi får ett rättvisare system och, vilket inte är minst viktigt och som ofta diskuteras, att regelsystemet blir enklare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2003/04:124
28 maj

*Överföring av
periodiseringsfond
och expansionsfond
vid ombildning till
aktiebolag, m.m.*

9 § Beskattning av europabolag

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2003/04:SkU34
Beskattning av europabolag (prop. 2003/04:134).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 maj

TU14 Järnvägslag och vissa järnvägsfrågor

Punkt 2 (Persontrafikens reglering)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

148 för utskottet

113 för res. 1

88 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 2 fp, 24 v, 12 mp

För res. 1: 38 m, 38 fp, 22 kd, 15 c

Frånvarande: 34 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Nyamko Sabuni (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Konkurrensneutral lok- och vagnpool m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, c)

Votering:

188 för utskottet

37 för res. 4

37 avstod

87 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 1 m, 40 fp, 24 v, 12 mp

För res. 4: 22 kd, 15 c

Avstod: 37 m

Frånvarande: 33 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 14 (Ägarstrategi för tågtrafiken)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

224 för utskottet

24 för res. 8

15 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 38 m, 40 fp, 22 kd, 12 mp

För res. 8: 24 v

Avstod: 15 c

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU9 Den reviderade Eurocontrolkonventionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Sjöfartsskydd

Punkt 1 (Tillsynsmyndigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

224 för utskottet

37 för res. 1

88 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 40 fp, 22 kd, 24 v, 15 c, 12 mp

För res. 1: 37 m

Frånvarande: 33 s, 18 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 3 (Undersökning av besättningens hytter)

1. utskottet

2. res. 3 (m, v)

Votering:

197 för utskottet

65 för res. 3

87 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 39 fp, 22 kd, 14 c, 10 mp

För res. 3: 38 m, 24 v, 1 c, 2 mp

Frånvarande: 32 s, 17 m, 9 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 4 (Ikraftträdande m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (m, v)

Votering:

199 för utskottet

63 för res. 4

1 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 39 fp, 22 kd, 1 v, 14 c, 11 mp

För res. 4: 38 m, 1 fp, 23 v, 1 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 5 (Kostnader och andra konsekvenser)

1. utskottet

2. res. 5 (m, fp, v, c)

Votering:

146 för utskottet

117 för res. 5

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 22 kd, 12 mp

För res. 5: 38 m, 40 fp, 24 v, 15 c

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU15 Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. det i res. 1 (fp, m) och res. 2 (c) framförda yrkandet om avslag på propositionen

Votering:

169 för utskottet

93 för res. 1 och 2

1 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 22 kd, 24 v, 12 mp

För res. 1 och 2: 38 m, 40 fp, 15 c

Avstod: 1 s

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Prot. 2003/04:124

28 maj

Punkt 2 (Målgrupp för den särskilda satsningen)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

170 för utskottet

21 för res. 3

72 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 7 m, 10 fp, 1 kd, 24 v, 4 c, 12 mp

För res. 3: 21 kd

Avstod: 31 m, 30 fp, 11 c

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 8 (Generella förbättringar i studiestödssystemet)

1. utskottet

2. res. 10 (fp)

Votering:

175 för utskottet

40 för res. 10

48 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 22 kd, 24 v, 5 c, 12 mp

För res. 10: 40 fp

Avstod: 38 m, 10 c

Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU26 Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag

Punkt 1 (Ökat oberoende för styrelseledamöter)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

148 för utskottet

114 för res. 1

1 avstod

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 24 v, 12 mp
För res. 1: 38 m, 40 fp, 22 kd, 14 c
Avstod: 1 c
Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Punkt 10 (Flyttningsrätt av livförsäkringssparande)

1. utskottet
2. res. 3 (c)
Votering:
248 för utskottet
15 för res. 3
86 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 38 m, 40 fp, 22 kd, 24 v, 12 mp
För res. 3: 15 c
Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU33 Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.

1. utskottet
2. res. (fp, m, kd, c)
Votering:
147 för utskottet
115 för res.
1 avstod
86 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 24 v, 12 mp
För res.: 38 m, 40 fp, 22 kd, 15 c
Avstod: 1 s
Frånvarande: 32 s, 17 m, 8 fp, 11 kd, 6 v, 7 c, 5 mp

SkU34 Beskattning av europabolag

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2003/04:159 Tillfälligt omhändertagande av egendom för att förhindra trafiknykterhetsbrott

2003/04:160 Fortsatt arbete för en säker vägtrafik

2003/04:163 Skattereduktion för utgifter för byggnadsarbete på bostadshus

Motioner
med anledning av prop. 2003/04:146 Höjd åldersgräns för läkares och
sjukgymnasters rätt till offentlig ersättning m.m.

2003/04:So26 av Ingrid Burman m.fl. (v)
2003/04:So27 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)
2003/04:So28 av Kenneth Johansson m.fl. (c)
2003/04:So29 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
2003/04:So30 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2003/04:143 Redovisning av regeringens insatser
för barn och unga i statsbudgeten för år 2004

2003/04:Fi37 av Ingrid Burman m.fl. (v)
2003/04:Fi38 av Mikael Odenberg m.fl. (m)
2003/04:Fi39 av Kerstin-Maria Stalin och Gustav Fridolin (mp)

Prot. 2003/04:124
28 maj

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 28 maj

2003/04:1262 av *Joe Frans* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Rekrytering till högskolan

2003/04:1263 av *Gudrun Schyman* (v) till utbildningsminister Thomas
Östros

Övergrepp på barn i svenska skolor

2003/04:1264 av *Kent Olsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Sommarstängda polisstationer

2003/04:1265 av *Billy Gustafsson* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Förutsättningar för inhemsk etanolproduktion

2003/04:1266 av *Annica Jonsson* (v) till statsrådet Carin Jämtin
Naturkatastrofen i Haiti och Dominikanska republiken

2003/04:1267 av *Fredrik Olovsson* (s) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist

Hästandvård

2003/04:1268 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Utländska krigsfångar i Irak

2003/04:1269 av *Tobias Billström* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Den kinesiska regimen och republiken Taiwan

2003/04:1270 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Frei-
valds

Sveriges agerande för israeliskt eldupphör

2003/04:1271 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Frei-
valds

Internationella organisationers möjlighet till hjälpinsatser i Gaza

2003/04:1272 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Jämställd representation i Sametinget

2003/04:1273 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Antisemitism i skolan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 1 juni.

14 § Kammaren åtskildes kl. 12.48.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 6 § anf. 25 (delvis)
och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Särskilt anordnad debatt om kärnkraften och koldioxidutsläppen	1
Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	1
Anf. 2 PER BILL (m)	3
Anf. 3 LARS LEIJONBORG (fp)	5
Anf. 4 MARIA LARSSON (kd)	6
Anf. 5 LENNART BEIJER (v)	7
Anf. 6 ESKIL ERLANDSSON (c)	8
Anf. 7 INGEGERD SAARINEN (mp)	9
Anf. 8 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	11
Anf. 9 PER BILL (m)	12
Anf. 10 LARS LEIJONBORG (fp)	13
Anf. 11 MARIA LARSSON (kd)	14
Anf. 12 LENNART BEIJER (v)	15
Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c)	16
Anf. 14 INGEGERD SAARINEN (mp)	16
Anf. 15 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	17
Anf. 16 PER BILL (m)	18
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp)	19
Anf. 18 MARIA LARSSON (kd)	19
Anf. 19 LENNART BEIJER (v)	20
Anf. 20 ESKIL ERLANDSSON (c)	20
Anf. 21 INGEGERD SAARINEN (mp)	20
Anf. 22 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	21
2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	22
3 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet	22
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	22
5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	23
6 § Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande	23
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU15	23
Anf. 23 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	23
Anf. 24 ANA MARIA NARTI (fp)	25
Anf. 25 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	27
Anf. 26 SOFIA LARSEN (c)	29
Anf. 27 CHRISTER ADELSBO (s)	31
Anf. 28 SOFIA LARSEN (c) replik	32
Anf. 29 CHRISTER ADELSBO (s) replik	33
Anf. 30 SOFIA LARSEN (c) replik	33
Anf. 31 CHRISTER ADELSBO (s) replik	33
Anf. 32 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	34
Anf. 33 CHRISTER ADELSBO (s) replik	34

Anf. 34	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	35
Anf. 35	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	35
Anf. 36	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik.....	35
Anf. 37	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	36
Anf. 38	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik.....	36
Anf. 39	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	37
Anf. 40	ANA MARIA NARTI (fp) replik	37
Anf. 41	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	37
Anf. 42	ANA MARIA NARTI (fp) replik	37
Anf. 43	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	38
Anf. 44	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	38
	(Beslut fattades under 11 §.)	39
7 §	Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag	40
	Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU26	40
Anf. 45	AGNETA GILLE (s)	40
Anf. 46	GUNNAR AXÉN (m).....	40
Anf. 47	GUNNAR NORDMARK (fp)	42
Anf. 48	JÖRGEN JOHANSSON (c).....	43
Anf. 49	TOMMY TERNEMAR (s)	45
	(Beslut fattades under 11 §.)	46
8 §	Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.....	46
	Skatteutskottets betänkande 2003/04:SkU33	46
Anf. 50	FREDRIK OLOVSSON (s)	46
Anf. 51	LARS GUSTAFSSON (kd)	46
Anf. 52	LENNART HEDQUIST (m)	47
Anf. 53	ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	47
Anf. 54	FREDRIK OLOVSSON (s)	48
Anf. 55	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	48
Anf. 56	FREDRIK OLOVSSON (s) replik	49
Anf. 57	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	49
Anf. 58	FREDRIK OLOVSSON (s) replik	49
	(Beslut fattades under 11 §.)	49
9 §	Beskattning av europabolag	50
	Skatteutskottets betänkande 2003/04:SkU34	50
	(Beslut fattades under 11 §.)	50
10 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 maj	50
	TU14 Järnvägslag och vissa järnvägsfrågor	50
	TU9 Den reviderade Eurocontrolkonventionen	51
	TU13 Sjöfartsskydd	51
11 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	52
	UbU15 Tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande	52
	FiU26 Förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolag.....	53
	SkU33 Överföring av periodiseringsfond och expansionsfond vid ombildning till aktiebolag, m.m.	54

SkU34 Beskattning av europabolag	54
12 § Bordläggning.....	54
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	55
14 § Kammaren åtskildes kl. 12.48.....	56

Prot. 2003/04:124

28 maj
